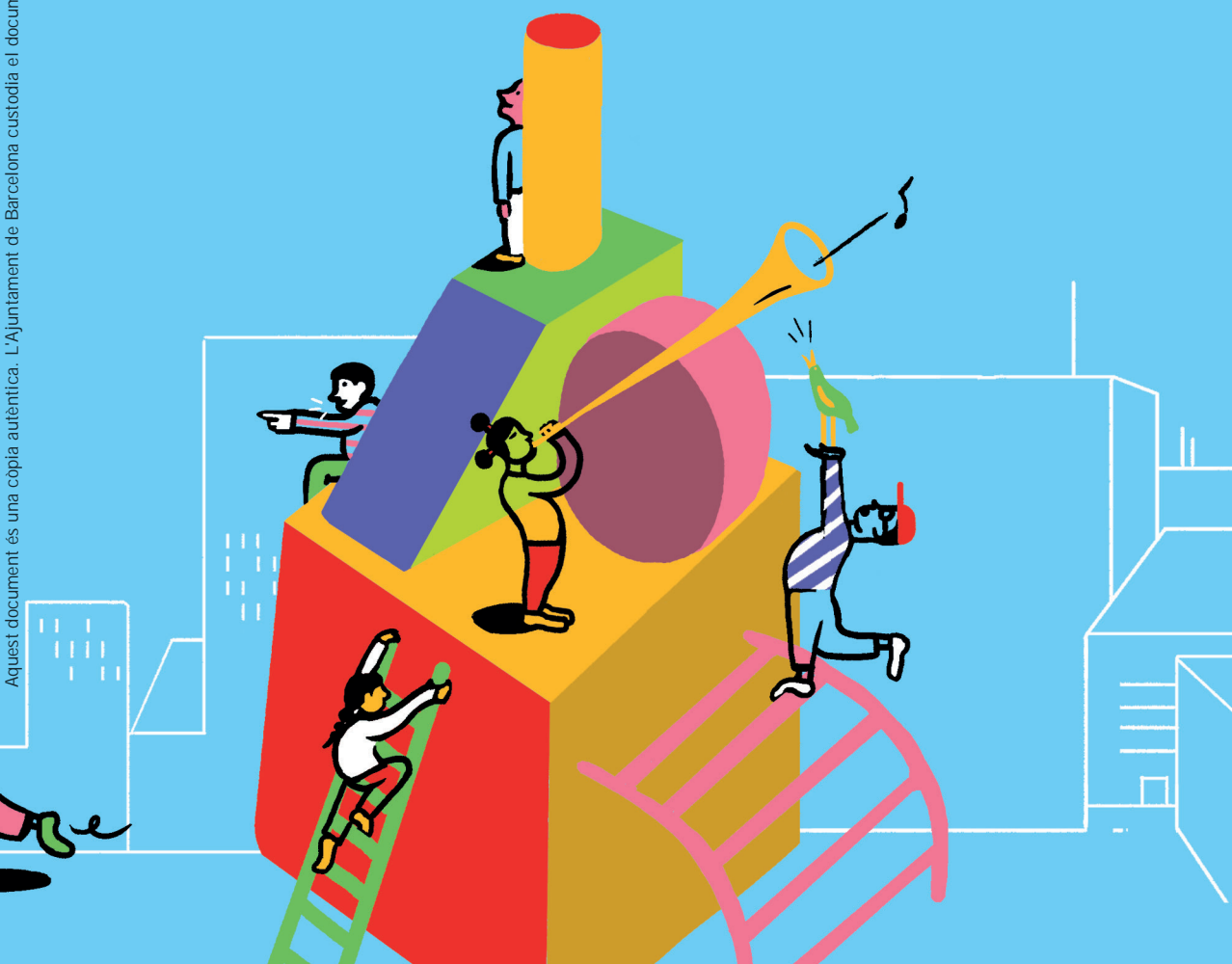

Impulsem la participació dels infants en els serveis i projectes municipals

Document marc

BCN

Aquest document és una còpia autèntica. L'Ajuntament de Barcelona custodia el document i les signatures originals.

Ajuntament de
Barcelona

**Departament
de Promoció
de la Infància**

Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

Coordinació:

Ana María Novella Cámara i Asun Llena Berñe, del Departament de Teoria i Història de l'Educació. Facultat d'Educació. Universitat de Barcelona.

Amb la col·laboració de:

- Alfred Arnau, suport del Departament de Promoció de la Infància
- Alícia Aguilera, cap Departament de Joventut
- Amor Gonzalez, tècnica de la Direcció de Serveis a les Persones i del Territori del Dte. de Sants-Montjuïc
- Anna Insua, tècnica de la Direcció de Serveis a les Persones i del Territori del Dte. de Sarrià-Sant Gervasi
- Anna Montolio, tècnica del Departament de Promoció de la Infància
- Carles Gil, cap del Departament de Promoció de la Infància
- Clàudia Raya, cap del Departament d'Atenció Social a la Família i la Infància
- Cristina Colmena, tècnica de la Direcció de Serveis a les Persones i del Territori del Dte. de Sant Martí
- Francesc Roma, tècnic de Participació de la Gerència d'Ecologia Urbana
- Glòria Martínez, tècnica del Departament de Promoció de la Infància
- Isabel Pagès, tècnica del Departament de Joventut
- Isabel Rivero, tècnica del Departament d'Atenció Social a la Família i la Infància
- Isabel Ruiz, tècnica de la Direcció de Serveis a les Persones i del Territori del Dte. l'Eixample
- Joan Triadú, tècnic de la Direcció de Serveis a les Persones i del Territori del Dte. Sarrià-Sant Gervasi
- Jordi Villar, tècnic de la Direcció de Serveis a les Persones i del Territori del Dte. d'Horta-Guinardó
- José Cabrero, secretari del Grup Motor Participació Infants i Adolescents
- José Cano, cap del Programa de Ciutadania i Educació de l'Institut Municipal d'Educació (IMEB)
- Laia Miró, tècnica de la Direcció de Serveis a les Persones i del Territori del Dte. de les Corts
- Laura Durán, coordinació dels Punts JIP (Jove, Informa't i Participa)
- Maialen Torán, tècnica de la Direcció de Serveis a les Persones i Territori del Dte. de Sant Martí
- Manel Punsoda, director de la Direcció de Serveis de Democràcia Activa i Descentralització
- Mari Paz Ardiaca, tècnica del Departament d'Atenció Social a la Família i la Infància
- Maria Iborra, tècnica de la Direcció de Serveis a les Persones i del Territori del Dte. de Nou Barris
- Maria Truñó, directora de l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona
- Mònica Cano, tècnica de la Direcció de Serveis a les Persones i del Territori del Dte. de Sant Andreu
- Mònica Torralba, tècnica de la Direcció de Serveis a les Persones i del Territori del Dte. de Gràcia
- Oriol Adserol, tècnic de la Direcció de Serveis a les Persones i del Territori del Dte. de Ciutat Vella
- Orland Blasco, tècnic de la Direcció de Serveis de Democràcia Activa i Descentralització
- Paula Reyes, tècnica de la Direcció de Serveis a les Persones i del Territori del Dte. de les Corts
- Pilar Leonart, cap del Servei d'Acció Territorial d'Educació de l'Institut Municipal d'Educació (IMEB)
- Sílvia Ortega, tècnica del Departament de Joventut
- Teresa Juanmartí, tècnica del Departament de Promoció de la Infància

Direcció:

Departament de Promoció de la Infància

Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Gent Gran

Àrea de Drets Socials

Coordinació de l'edició:

Departament de Comunicació

Àrea de Drets Socials

Ajuntament de Barcelona

Presentat a la Comissió de Drets Socials, Cultura i Esports el dia 16 d'octubre de 2018

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	5
JUSTIFICACIÓ	9
1. LA PARTICIPACIÓ INFANTIL. DEFINICIÓ	17
2. ELS PRINCIPIS DE LA PARTICIPACIÓ INFANTIL	21
3. LES CONDICIONS DE LA PARTICIPACIÓ INFANTIL	25
4. ELS CERCLES DE LA PARTICIPACIÓ INFANTIL	29
5. COM ES POT FOMENTAR LA PARTICIPACIÓ INFANTIL? ASPECTES METODOLÒGICS	33
5.1. Algunes claus per organitzar la participació amb els infants	33
5.2. Algunes estratègies metodològiques	36
5.3. Fases per impulsar iniciatives participatives amb els infants	39
Fase I. La decisió d'implicar els infants en una iniciativa participativa	40
Fase II. Desxifrar l'encàrrec, definir el procés de la iniciativa i generar magnetisme participatiu	41
Fase III. Articulació del procés, accionant el pla de treball i identificant respostes per als reptes definits	43
Fase IV. Tancament del procés i retorn	44
6. ORIENTACIONS A CAU D'ORELLA. APORTACIONS PER A L'IMPULS DE LA PARTICIPACIÓ INFANTIL	47
7. BIBLIOGRAFIA	51
ANNEX: RECALL D'EXPERIÈNCIES SOBRE LA PARTICIPACIÓ DE LA INFÀNCIA A LA CIUTAT DE BARCELONA	53

3

**Departament
de Promoció
de la Infància**

Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

4

**Departament
de Promoció
de la Infància**

Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

PRESENTACIÓ

L'Ajuntament de Barcelona té una llarga trajectòria en l'impuls de la participació dels infants. Al llarg dels anys, s'han posat en marxa diverses experiències a la ciutat. En l'annex d'aquest document, s'hi troben recollides la major part d'aquestes experiències. Calia, però, anar més enllà. És per això que el Departament de Promoció de la Infància de l'Ajuntament ha tingut la **iniciativa** d'impulsar un grup motor de participació de caràcter transversal que té el repte **d'avançar conjuntament en l'àmbit de la participació dels infants**¹. Aquest repte col·lectiu es planteja la participació dels infants a la ciutat **des d'un nou paradigma**. Els infants han d'implicar-se en la definició i la planificació de les iniciatives participatives al barri, el districte i la ciutat. Però també han de codissenyar les iniciatives i coliderar els processos que es defineixin per assolir el que es proposin.

Aquest Grup Motor de Participació dels Infants, integrat per representants municipals i de la Universitat de Barcelona, neix amb els objectius següents:

- **Impulsar la participació** dels infants en els serveis, els programes i els projectes, amb corresponsabilitat i protagonisme.
- **Aportar eines i elements metodològics** que permetin construir els processos participatius amb els infants, i orientar aquests processos en la seva aplicació.
- **Desplegar experiències** de participació infantil per generar un nou marc de referència que reconegui el valor de l'infant i que permeti trobar un camí per transformar la seva realitat.
- **Apoderar i informar** els infants perquè puguin pensar en els seus entorns i definir-los segons les seves necessitats, i donar-los estratègies per defensar els seus drets.
- **Recollir les experiències** de participació perquè aportin llum a l'hora d'implantar les experiències de participació infantil.

Un cop plantejats aquests objectius, es va iniciar el treball del grup compartint les **experiències** de participació infantil que s'estan desplegant al voltant de programes i iniciatives des d'agents diversos del territori de Barcelona, així com les **concepcions** i les mirades sobre la participació infantil. Es tracta d'avançar des de les experiències que hi ha i poder construir uns referents comuns que permetin millorar, multiplicar i impulsar la participació dels infants a la ciutat de Barcelona.

Les orientacions que es presenten en aquest document marc s'han elaborat a partir d'unes característiques que vetllen per la sin-

Aquest document marc recull els referents comuns que han sorgit en el treball intern del grup motor i que orienten les iniciatives participatives que impliquen els infants com a ciutadans actius i corresponsables a la ciutat de Barcelona.

5

**Departament
de Promoció
de la Infància**

Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

¹ En aquest document entenem l'infant com ho fa la Convenció sobre els drets de l'infant, que defineix l'infant com qualsevol persona de menys de 18 anys.

gularitat de les iniciatives i valoren l'evolució d'aquestes iniciatives des de la reflexió en l'acció dels implicats i la cerca progressiva de la participació dels infants. Per aquest motiu, el grup motor va prioritzar els elements clau que hauria de tenir aquesta eina de referència pràctica, que són els següents:

- **Flexibilitat.** Ha de poder tenir usos diferents i preveure opcions diferents per impulsar la participació en contextos diversos.
- **Resposta a la diversitat d'experiències.** Entenent que cada procés és diferent, aquest document hauria de servir per tenir un ventall de metodologies que permetés adaptar el procés a les necessitats de cada context.
- **Horitzó comú.** Ha de servir perquè tots anem en una mateixa direcció i per sumar esforços.
- **Facilitació de la participació en clau d'igualtat.** Cal aconseguir que els infants ens orientin com a protagonistes del procés.
- **Pragmatisme.** Ha d'orientar els tècnics cap al nou paradigma i ser una eina que ens ajudi a crear un llenguatge comú entre adults i infants i que ens ajudi a ser pragmàtics.
- **Facilitat, concreció i practicitat.** Ha d'esdevenir un document fàcil d'utilitzar, concret, que ens permeti articular accions amb rapidesa, que sigui pràctic, que permeti fer canvis i que aportï llum per anar avançant cap aquest nou paradigma.

Finalment, els objectius del document marc, que són l'horitzó per caminar cap al canvi de paradigma, també han estat consensuats pel grup motor. Aquests objectius s'han concretat en quatre reptes per avançar en la qüestió de la participació infantil a l'Ajuntament de Barcelona:

1. **Compartir un marc de referència** per orientar les iniciatives participatives que inclouen els infants en l'abordatge de temes que els motivin i preocupin del seu entorn proper. Aquest marc de referència ha de facilitar que els equips tècnics i de professionals municipals comparteixin uns referents des dels quals es puguin intensificar més les possibilitats i les oportunitats de participació infantil.
2. **Facilitar eines metodològiques** que orientin el saber fer dels equips tècnics i de professionals a l'hora d'acompanyar processos participatius amb nois i noies. Aquestes eines els han de possibilitar coconstruir amb els infants els processos participatius.
3. **Avaluar els elements que orienten la pràctica professional** a fi de fomentar la participació infantil en les accions de les quals s'és responsable (tenir uns referents, la voluntat d'avançar en aquest objectiu compartit i les ganes de superar-se permeten avançar.) Així doncs, cal revisar-se i reflexionar sobre com impulsem la participació dins de les responsabilitats professionals envers la ciutat i la infància. Només des d'aquí es podrà incrementar la qualitat de les pràctiques participatives de la infància.

4. **Augmentar l'optimisme** sobre el fet que és possible i necessari avançar en la participació infantil a partir d'impulsar-la. Cal treballar des del convenciment que la participació infantil s'acompanya, com qualsevol altra participació ciutadana, des de la confiança i la seguretat que transforma tot allò que l'envolta.

A més, aquest grup motor de participació dels infants ha esdevingut d'un espai de treball interdisciplinari i un espai de formació i de generació de coneixement. És per això que, després de l'elaboració d'aquest document, el grup continua vigent i amb un programa de treball amb nous reptes.

El document que teniu a les vostres mans és la primera acció d'un conjunt que inclou la programació d'una jornada de treball per reivindicar la participació dels infants i l'intercanvi de coneixement de noves experiències de participació dels infants. Així mateix, altres línies de treball iniciades són la incorporació de l'objectiu de fomentar la participació infantil en els plecs de condicions dels contractes municipals en els àmbits que afectin la vida dels infants, així com el suport municipal a entitats que promoguin la participació dels infants a través de la convocatòria general de subvencions per a projectes, activitats i serveis de districte i de ciutat (modalitat de promoció a la infància, punt H.a), que per primer cop es va iniciar l'any 2018 i que continua vigent en la convocatòria del 2019.

La ciutat de Barcelona ha d'enriquir-se amb les aportacions i les accions dels infants davant dels temes que els preocupen i ens preocupen. El fet de ser capaços, com a professionals, d'impulsar la participació dels infants en els serveis, els programes i els projectes amb corresponsabilitat i protagonisme possibilitarà sumar energies i esforços per avançar cap a una ciutat més justa, solidària i diversa. Els i les professionals han de poder reconèixer la necessitat imperiosa d'incorporar la veu dels infants i la seva capacitat de fer coses per incrementar la qualitat democràtica de la ciutat. Alhora, hem d'alimentar processos en els quals l'infant construeixi la seva imatge com a ciutadà o ciutadana actiu i corresponsable de l'entorn que l'envolta, processos que afavoreixin l'apoderament de l'infant com a subjecte de drets capaç de transformar l'entorn i defensar aquests drets.

Des de fa molts anys, l'Ajuntament de Barcelona promou la participació de la infància des d'àmbits i nivells diversos: des d'escoltar la veu dels infants fins a la consulta directa, o en processos deliberatius, entre altres.

A continuació es recullen de manera descriptiva una sèrie d'experiències diverses de participació dels infants que s'han dut a terme en els darrers anys. Totes han estat significatives a l'hora de crear una cultura de participació dels infants a la ciutat.

D'altra banda, el procés d'autoaprenentatge iniciat el 2017 per part dels tècnics i tècniques municipals de les àrees i els districtes implicats en el Grup Motor de Participació dels Infants de l'Ajuntament de Barcelona, amb el suport de la Universitat de Barcelona, està ampliant aquest paradigma de la participació dels infants amb un cos conceptual comú entre aquest equip tècnic municipal, fet que facilita que es posin en marxa noves experiències de participació amb els infants. Per tant, aquest annex que teniu a les mans, és un document en construcció que s'anirà ampliant amb noves experiències de participació dels infants.

8

**Departament
de Promoció
de la Infància**

Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

JUSTIFICACIÓ

La ciutat de Barcelona vetlla pels drets socials i polítics dels seus ciutadans. Sempre està cercant estratègies i accions innovadores que promoguin el benestar i la qualitat de vida dels seus ciutadans i ciutadanes. En aquesta ciutat, la infància ha d'anar assolint més protagonisme. Ha de passar de ser un habitant i usuari de serveis educatius a ocupar l'espai públic i social com a ciutadà actiu i compromès en una ciutat més justa i equitativa. La ciutat ha d'incloure més intencionalment el col·lectiu ciutadà dels infants.

Cal reconèixer l'interès superior de l'infant, revalorant la seva opinió, fomentant la seva capacitat d'acció i oferint espais perquè pugui exercir el seu dret a la ciutadania. Les raons que porten a defensar la participació infantil en el marc de les ciutats són tres de fonamentals (Trilla i Novella, 2011):

- Una raó jurídica. És un dret de la ciutadania i els infants són ciutadans del present.
- Una raó pragmàtica. La participació en general - i, per tant, també la infantil - suposa una millora dels àmbits en els quals es produeix. Amb l'infant com a participant actiu i activista hi guanyem tots i totes; hi guanya la ciutat.
- Una raó democràtica. La igualtat d'oportunitats, la governança participativa i el desenvolupament de la ciutadania compromesa i cooperativa passa per una implicació activa i activista des d'edats molt primerenques. Tots fem ciutat. Som-hi!

Entre les raons jurídiques i legals tenim com a referència la **Convenció sobre els Drets de l'Infant** (CDI), un dels primers documents que va abordar els drets civils de la infància (articles 12-18). Des de la seva aparició l'any 1989, el dret de l'infant a ser escoltat (article 12) s'ha popularitzat com aquell que reconeix el dret de l'infant a participar en tot allò que l'afecta. I és en la 43a sessió del Comitè dels Drets dels Infants —celebrada a Ginebra (Suïssa) el 15 de setembre de 2006— que es va dedicar el dia anual de debat general a estudiar el significat i la importància de l'article 12. Com a resultat d'aquest debat, es va redactar l'**Observació general núm. 12 (2009) "El dret de l'infant a ser escoltat"**, que suposa un gran avenç en relació amb la conceptualització, la significació i el compliment de l'article 12. I ho és perquè reafirma aquest article com un dels quatre principis generals de la Convenció - juntament amb el dret a la no discriminació, el dret a la vida i el desenvolupament i la consideració primordial de l'interès superior del nen - pel valor en si mateix, però també perquè s'ha de tenir en compte en la interpretació, el respecte i el desenvolupament dels altres drets. És un excel·lent mapa de ruta per arribar al dret a ser escoltat. Delimita clarament el significat de la participació, i també presenta les condicions que els estats, i altres agents vinculats a la infància, han de complir per fer un salt cultural en relació a la infància i la participació. Per primera vegada, es reconeix que l'aplicació de l'article 12 està envoltada de certes resistències i limitacions

del món adult que frenen i retarden el seu desenvolupament. Per això, s'insisteix en la necessitat de la preparació i formació dels adults per saber escoltar l'infant i fer efectiva la seva participació. Si no es tenen en compte aquestes proposicions i recomanacions, estarem novament davant un document que no seria útil o que podria caurà en l'oblit.

Un altre referent legal és la **Llei 14/2010, dels drets i les oportunitats de la infància i l'adolescència de Catalunya** (LDOIA), que atorga a la participació un lloc privilegiat entre els seus principis i propostes d'òrgans per articular-la en l'àmbit local i nacional. En el seu preàmbul, considera que la participació de l'infant en els temes que l'afecten facilitarà la configuració de l'estatus de ciutadà, i entre els principis rectors inclou en l'article 11 el de ciutadania activa. En l'article 3 assenyalava les administracions públiques com les responsables de facilitar canals de participació. En l'article 34 emfatitza com la participació infantil ha de ser present en tots els espais de convivència de la infància, i assenyalava la responsabilitat dels poders públics d'oferir-los oportunitats. I és en l'article 27 on es legisla la creació d'òrgans de participació territorial i nacional dels infants. N'extraïem els articles següents:

“Article 11. Ciutadania activa

- 1. Els poders públics han de promoure l'efectivitat del dret de les persones infants i adolescents a participar activament en la construcció d'una societat més justa, solidària i democràtica.**
- 2. Els poders públics han de fomentar la solidaritat i la sensibilitat social per tal que s'incrementi la participació social dels infants i adolescents i es generin espais socials nous que dinamitzin la participació responsable d'aquest sector de la població adreçats a afavorir la convivència i la integració social en l'àmbit veïnal i local”.**

“Article 34. Dret de participació

- 1. Les persones infants i adolescents tenen el dret de participar plenament en els seus nuclis de convivència més immediats i en la vida social, cultural, artística i recreativa del seu entorn. Els poders públics han d'oferir les oportunitats necessàries a les persones infants i adolescents per tal d'incorporar-se progressivament a la ciutadania activa, d'acord amb el seu grau de desenvolupament personal.**
  - 2. Les administracions públiques han d'establir procediments destinats a recollir les seves opinions en relació amb les polítiques, les normes, els projectes, els programes o les decisions que els afectin”.**
-

Un altre marc de referència és el **Pacte per a la infància a Catalunya**. El Govern de la Generalitat de Catalunya va promoure, entre el 2011 i el 2012, tot un debat entre els agents socials, civils, institucionals i polítics al voltant del present i el

futur de la infància; amb la voluntat de donar compliment a la Llei 14/2010 va elaborar conjuntament el Pacte per a la infància a Catalunya. Aquest és un instrument de consens que es proposa avançar en matèria de drets i deures dels infants, així com en el seu benestar. És un document innovador respecte a la participació infantil, pel que fa a Catalunya i a l'Estat espanyol, ja que reconeix la necessitat de fomentar la participació política d'aquest sector de la població i perquè en potencia diferents nivells. Abasta des del grau més primerenc, com és el de la família i l'escola, en l'àmbit dels òrgans de decisió de les institucions i els serveis on s'implica, fins a dos altres nivells més elevats, com són l'àmbit local —amb la potenciació dels consells d'infància— i l'àmbit nacional —amb la creació del Consell Nacional d'Infància. Entre les idees fonamentals, destaquen les següents:

“Cal promoure un canvi de mentalitat a la nostra societat pel que fa a les relacions entre adults i infants, trencar la dependència i el paternalisme actual i passar del concepte d'infant com a subjecte de drets a una nova realitat on L'INFANT és tractat com a ciutadà amb drets i responsabilitats i amb capacitats d'exercir-los”.

“També es fa referència a la participació social: “[...] esdevé una necessitat social, cultural, de justícia i d'exercici democràtic. Cal prendre consciència que els infants i adolescents, com a col·lectiu social, formen part activa de la societat amb drets i deures i que això exigeix l'exercici i l'aplicació pràctica de la democràcia amb totes les seves regles”.

“Tots els infants i adolescents han de tenir ACCÉS A EXPERIÈNCIES PARTICIPATIVES diferents i variades i amb diferents graus i intensitats, ja que mitjançant aquestes, els nois i les noies es vinculen a la comunitat, s'hi comprometen i s'impliquen en la seva transformació, millorant la seva realitat més propera, exercint i interioritzant així el sentiment de ciutadania” (p. 14).

A escala internacional, cal destacar *l'Informe Eurydice* (2012), en què es puntualitzava que “l'educació per a la ciutadania més efectiva succeeix quan els nens tenen l'oportunitat d'experimentar els valors i els principis dels processos democràtics en acció” (p. 13). En la recomanació de la **Comissió Europea “Invertir en infància: trencar el cicle de desigualtats”** (2013), la participació social i comunitària (joc, lleure i ser escoltat) és un dels tres pilars.

I, més recentment, en la 70a Assemblea General durant la Cimera del Desenvolupament Sostenible (setembre, 2015) es va aprovar **l'Agenda 2030 dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides** (ODS), en què destaca, entre els seus objectius, la promoció de societats justes, pacífiques i inclusives (objectiu 16).

En l'àmbit de la Generalitat de Catalunya, es concreta la voluntat d'avançar cap a una societat civil articulada i informada, que participi activament en els processos de presa de decisions. També es fa una menció especial per assegurar la participació i representació de la població de totes les franges d'edat i evitar així que els interessos de les persones de certs grups d'edat estiguin infrarepresentats.

Fins aquí, s'han descrit els marcs legislatius de compliment obligat. Ara ens endinsarem en el que serien els marcs referencials dins la ciutat de Barcelona. Començarem per la **Carta de ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona del 2010**. En el seu article 22.e, estableix que totes les persones menors d'edat "tenen el dret a participar en l'elaboració del projecte de ciutat; i que l'Ajuntament promourà experiències i espais de participació ciutadana adreçats als infants i els adolescents" (*Carta de ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona*, article 22.e).

La ciutat de Barcelona és una **Ciutat Educadora**. El 1990 va impulsar la creació del moviment de Ciutats Educadores des d'on manifestava el pas ferm i intencional de convertir la ciutat en un agent i espai educatiu, i, sobretot, per reconèixer com la ciutat pot transformar-se mitjançant l'educació. La ciutat ha de generar una dinàmica educadora que incorpori la ciutadania en el disseny del projecte social que l'orienta i defineix. L'ha d'incorporar no només per garantir que totes les veus estiguin representades dins del projecte, i que, per tant, ningú se'n senti exclòs, sinó per garantir la formació d'una ciutadania cada vegada més protagonista i competent en la construcció del projecte de ciutat. Aquest procés també suposa una ciutat que formi per la ciutadania i que li permeti exercir el seu dret a prendre part en les decisions públiques. En relació amb la participació social de la infància, hem de dir que l'última revisió de la Carta incorpora els infants i joves constantment dins del concepte "tots els habitants", sense fer cap especificitat, la qual cosa denota la incidència educativa de la ciutat al llarg de tota la vida. Alhora, es posa de manifest que la formació de la ciutadania i l'exercici d'aquesta formació és responsabilitat de tots els grups de ciutadans. Així ho manifesten els articles 9 i 20 de la Carta revisada a Gènova.

Principi 9

"La ciutat educadora fomentará la participació ciutadana des d'una perspectiva crítica i corresponsable. Per això, el govern local facilitarà la informació necessària i promourà, des de la transversalitat, orientacions i activitats de formació en valors ètics i cívics".

"Estimularà també la participació ciutadana en el projecte col·lectiu a partir de les institucions i organitzacions civils i socials, tenint present les iniciatives privades i altres formes de participació espontània".

Principi 20

“La ciutat educadora ha d’oferir a tots els seus habitants, com a objectiu cada cop més necessari per a la comunitat, formació en valors i pràctiques de ciutadania democràtica: el respecte, la tolerància, la participació, la responsabilitat i l’interès per la cosa pública, pels seus programes, els seus béns i els seus serveis”.

“La ciutadania suposa una determinada percepció de la ciutat, l’aprehensió de nous valors culturals i democràtics, un sentiment d’identificació, consciència de pertinença, exercici de la participació, del compromís i de la solidaritat; la ciutat se situa en el camp dels valors”.

Barcelona també té, des del 2007, el reconeixement de la Unicef com a **Ciutat Amiga de la Infància**. Actualment, ser Ciutat Amiga de la Infància suposa, entre altres qüestions, liderar una ciutat fonamentada en la Convenció sobre els drets dels infants i la promoció de la participació infantil en el si del municipi, així com posar la infància en l’agenda de la política local. La participació és un dels pilars fonamentals, fins al punt que es reclama que la ciutat tingui algun òrgan estable de participació infantil i impliqui la infància en el disseny dels plans d’infància. A continuació, reproduïm els 9 pilars bàsics per construir una ciutat o un poble amic de la infància, entre els quals destaca com a fonamental el primer: “la participació infantil”.

-
- 1. PARTICIPACIÓ INFANTIL:** *promovent la implicació activa dels nens i nenes en els assumptes que els afecten; escoltant els seus punts de vista i prenent-los en consideració en els processos de presa de decisions.*
  - 2. UN MARC LEGAL AMIC DE LA INFÀNCIA:** *assegurant una legislació, un marc reglamentari i uns procediments que siguin conseqüents amb la promoció i la protecció dels drets de tota la infància.*
  - 3. UNA ESTRATÈGIA DE DRETS DE LA INFÀNCIA PER A TOT EL MUNICIPI:** *desenvolupant una estratègia o una agenda detallada i exhaustiva per construir una Ciutat Amiga de la Infància, basada en la Convenció.*
  - 4. UNA COMISSIÓ DE DRETS DE LA INFÀNCIA O UN MECANISME DE COORDINACIÓ:** *desenvolupant estructures permanents en el Govern local que garanteixin una consideració prioritària en la perspectiva de la infància.*
  - 5. ANÀLISI I AVALUACIÓ DE L’IMPACTE EN LA INFÀNCIA:** *garantint que hi hagi un procés sistemàtic que analitzi i avaluï l’impacte de les lleis, les polítiques i les pràctiques sobre la infància: prèviament, durant i posteriorment a la seva aplicació.*

6. *UN PRESSUPOST PER A LA INFÀNCIA: garantint el compromís adequat sobre els recursos i l'anàlisi dels pressupostos destinats a la infància.*

7. *UN INFORME PERIÒDIC SOBRE L'ESTAT DE LA INFÀNCIA: garantint la recollida d'informació i el seguiment adequat sobre l'estat de la infància, així com dels seus drets.*

8. *DONAR A CONÈIXER ELS DRETS DE LA INFÀNCIA: garantint la sensibilització sobre els drets de la infància entre els adults i els nens i nenes.*

9. *ADVOCACIA INDEPENDENT PER A LA INFÀNCIA: donant suport a les ONG i desenvolupant institucions independents de drets humans (defensors del menor o comissionats per a la infància) que promoguin els drets de la infància.*

Font: Unicef (2015). Pongamos a la infancia en la agenda política local. Manual básico para responsables políticos municipales.

En el marc del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat 2012-2022, que té entre els seus valors la defensa d'una Barcelona més equitativa, propera i autosuficient, destaca entre les seves línies d'actuació la "5. Educar i capacitar la ciutadania en la cultura de la participació. Intensificar i innovar els processos democràtics a escala de ciutat, de barri i dins de cada organització". L'any 1995 l'Ajuntament de Barcelona va aprovar l'adhesió a la Carta d'Aalborg. Entre els compromisos que es van assumir, hi havia dotar la ciutat d'una Agenda 21 local en què la participació ciutadana era un dels eixos fonamentals per avançar vers una ciutat millor.

L'Estratègia d'inclusió i reducció de les desigualtats socials de Barcelona 2017-2027, aprovada el 9 d'abril de 2018, situa la participació de la ciutadania com a eix central a l'hora de definir els problemes, dissenyar les solucions i, finalment, aplicar-les, i assenjala que aquesta participació afavoreix l'obtenció de projectes més sòlids i amb més possibilitats d'èxit.

"Reducir les desigualtats i lluitar contra l'exclusió significa incidir en un ampli ventall d'àmbits de la vida de les persones. En una vida que es desenvolupa en un context social i institucional, distingirem vuit àmbits en els quals poden operar factors d'exclusió social: la situació econòmica i financera, la relació amb els treballs (siguin o no mercantilitzats), els espais d'exercici de la ciutadania i de participació, la salut i l'autonomia personal, les relacions socials i familiars, els espais de formació i educació, l'habitatge, i l'entorn urbà". (p. 20)

Així, el 2017 s'inicia un procés de revisió del **Reglament de participació de Barcelona (2018)** que regula les formes de la ciutadania de prendre part en les decisions de les polítiques públiques, les quals manifesta promoure per impulsar una participació tan inclusiva com sigui possible. A fi de deixar-ne constància, en el seu primer esborrany posat en consideració no es reconeixia la desigualtat d'edat. La infància i l'adolescència estaven poc reconegudes com a ciutadans i ciutadanes actius. És a partir de les aportacions del Grup de Treball d'Igualtat d'Oportunitats en la Infància i Adolescència del Consell Municipal de Benestar Social, juntament amb la Xarxa dels Drets dels Infants del Departament de Promoció de la Infància, que el reglament incorpora de manera més explícita el reconeixement de la infància com a ciutadania de ple dret dins del projecte de ciutat, tot i que no l'incorpora d'una manera reconeguda fins als 17 anys. Els fragments en què es reconeix més clarament la participació dels infants són els següents:

15

**Departament
de Promoció
de la Infància**

"Preàmbul

16. Els processos participatius i els òrgans de participació, especialment, han d'habilitar espais, recursos i eines específiques per afavorir la participació de la infància i adolescència d'acord amb els drets reconeguts a la Convenció dels Drets dels Infants, la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència i el Decret 200/2013, de 23 de juliol, dels Consells de Participació territorial i nacionals dels infants i adolescents de Catalunya.

Impulsem la participació dels infants en els serveis i projectes municipals

Article 3, Dret a la participació

4. L'Ajuntament ha d'oferir les oportunitats necessàries per a la incorporació progressiva d'infants i adolescents a la ciutadania activa, d'acord amb llur grau de desenvolupament personal, establint procediments destinats a recollir llurs opinions amb relació a les polítiques, les normes, els projectes, els programes o les decisions que els afecten i generant espais socials nous que dinamitzin la participació responsable d'aquest sector de la població i afavoreixin la convivència i la integració social en l'àmbit veïnal i local".

El "Focus Infància i Ciutadania 2017-2020" preveu el marc jurídic i legal en relació amb la participació infantil que s'ha esmentat anteriorment, amb el propòsit d'articular estratègies i accions per exercir les seves obligacions municipals en acompanyar la infància i adolescència en el fet de créixer i viure a Barcelona. Posa l'èmfasi en el **FOCUS 3. Participació en la vida social i comunitària (drets de participació)** per impulsar tot el seu compromís i responsabilitat per garantir l'exercici de la ciutadania de la infància i adolescència.

“FOCUS 3. Participo en la vida social i comunitària. Drets de participació. El tercer focus engloba reptes i actuacions en relació amb els drets civils i polítics dels infants i adolescents, així com específics com el dret al joc i al temps lliure. Es tracta dels drets de participació, entesa no només com el dret que les seves opinions siguin escoltades i tingudes en compte en la presa de decisions dels temes que els afecten, sinó també el de participar activament i ser considerats part de la vida social i comunitària. (p. 26)

REpte 7. Avançar en el dret a ser escoltats i el protagonisme ciutadà d'infants i adolescents.

Malgrat que els infants tenen el dret a participar en l'elaboració del projecte de ciutat i es contempla en la Carta de Ciutadania que l'Ajuntament promourà experiències i espais de participació ciutadana adreçats als infants i adolescents, i tot i que hi ha experiències puntuals valuoses i alguns programes municipals que treballen amb metodologies participatives, la ciutat no compta amb una estratègia proactiva, sistemàtica i transversal per promoure aquests espais estables, processos significatius i experiències sistematitzades que permetin conèixer les opinions i interessos de la ciutadania fins a la majoria d'edat i articular-los per tal que siguin tinguts en compte en la presa de decisions.

Més aviat ens trobem davant d'alguns programes municipals poc articulats entre si, impulsats per diverses unitats de l'Ajuntament amb criteris poc unificats i més orientats a l'educació en la participació que en la participació ciutadana, i una dificultat a donar compte per part dels districtes de les experiències d'iniciativa social i/o comunitària que es desenvolupen als barris que, si bé moltes d'elles són valuoses, sovint tenen un abast limitat en el temps i en el territori” (p. 31).

És molt probable que no s'hi recullin tots els marcs de referència que impulsen i reconeixen la participació dels infants. La intenció no és ser exhaustius sinó constatar que ja existeixen marcs referencials de caràcter municipal que reconeixen la participació de la infància i adolescència com a ciutadania activa i compromesa.

L'aposta de ciutat és seguir fent un pla d'acció que faciliti i impulsi la participació de la infància i adolescència a partir de les bases que representa aquest document marc.

Amb aquests marcs referencials i les intencions manifestades, tant de tècnics com de responsables municipals, ara és el moment oportú per desplegar programes públics adients, dels quals es derivaran les accions concretes en la quotidianitat de la infància que oferiran una diversitat d'oportunitats participatives.

1. LA PARTICIPACIÓ INFANTIL. DEFINICIÓ

El concepte de participació infantil queda reconegut a la Convenció sobre els drets de l'infant del 1989, que recull el dret dels nens i nenes de participar en tot allò que els afecta. De fet, la participació infantil no hauria de ser gaire diferent de la participació ciutadana, tal i com van expressar nois i noies de la ciutat en l'Audiència Pública de Barcelona:

“Participar és un dret a manifestar-se políticament i socialment sense que el fet de ser menors d’edat ens condicioni. És una activitat voluntària que prenem per pròpia iniciativa i amb el desig d’expressar les nostres pròpies idees. També sabem que implica responsabilitat i compromís. Participar és compartir, ajudar, ser solidari, comunicar-nos, arribar a acords comuns, treballar conjuntament amb altres, conèixer nova gent, intercanviar opinions i col·laborar en el teu entorn. Participar és tenir opinions, dir el que penses i ser escoltat. És també prendre part en la presa de decisions” (Audiència Pública de nois i noies de Barcelona, 19 de juny de 1997).

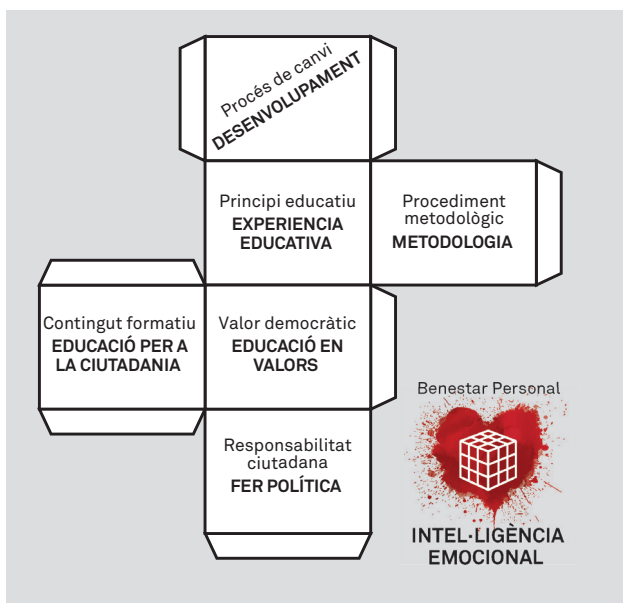
Aquesta definició té aspectes en comú amb les definicions que fan altres autors sobre la participació infantil, com ara Rogert Hart, que la defineix com *“los procesos de compartir las decisiones, que afectan a la vida propia y la vida de la comunidad en la cual se vive. Es el medio por el cual se construye democracia y es un criterio con el cual se deben juzgar las democracias. La participación es el derecho fundamental de la ciudadanía”* (Hart, 1993: 5). El mateix autor es refereix a la participació infantil com a dinàmica, circular, flexible i adaptable al context i a les circumstàncies.

Altres autors, com Chawla (2001), exposen que la participació implica un procés de presa de decisions sobre les qüestions que afecten els individus i que afecten la vida tan personal com comunitària, la qual cosa s’esdevé en interacció amb els altres, treballant per assolir objectius compartits. També explica el valor que té que els processos siguin formals, i que creen de manera intencional estructures per garantir el compromís en la construcció de significats i la presa de decisions compartides.

En el nostre context proper, Trilla i Novella (2014) es refereixen a la participació com:

“una experiència personal i col·lectiva que permet implicar-se en projectes socials que afavoreixen el desenvolupament psicoeducatiu, la construcció de valors i l’exercici de la ciutadania activa mitjançant la deliberació i acció compromesa en aquells temes que els preocupen i senten com a propis” (Trilla i Novella, 2014: 16).

Actualment, si volem parlar de participació, s’ha de fer des d’una concepció multidimensional (Novella, 2012), integrant les altres dimensions que, en la quotidianitat, s’activen en la mateixa vivència, com ara el valor democràtic,

el contingut formatiu, la metodologia de treball, el principi que impulsa el desenvolupament, l'admissió del rol actiu dels infants com a ciutadans, el sentiment de pertinença, el reconeixement de potencialitats, la manera d'entendre el món i d'estar-hi... Necessitem pràctiques socioeducatives que, des del seu disseny fins a la concreció pràctica, articulin aquesta dimensionalitat.

Les definicions que aporten els diferents autors tenen elements en comú i també

alguns matisos; en aquest sentit, cal l'apropiació d'una definició per part dels que volen convertir-la en realitat. La voluntat de l'Ajuntament d'impulsar i amplificar la participació infantil s'ha iniciat a partir de crear un espai de treball que permet reflexionar, construir coneixement i gestar pràctiques al voltant d'aquesta participació. Un punt rellevant ha estat el de treballar per una definició compartida del que és la participació infantil. El fet de trobar-se i deliberar sobre el concepte de participació infantil com a equip humà que haurà d'impulsar-la permet construir un marc conjunt significat i consensuat per orientar la pràctica professional des d'uns objectius compartits.

En el grup motor, en un primer moment, l'octubre del 2017, a l'inici de constituir-se, es van identificar per grups fins a quatre definicions.

Definició 1

Ser part activa i compromesa de la comunitat social (pública i privada), política i territorial en la qual viuen des del principi del procés, facilitant que aportin les seves idees, reconeixent i donant valor a les seves aportacions. Treballar per la seva implementació en les polítiques públiques amb transversalitat en tots els àmbits (públics i privats) amb sensibilitat prèvia, anant més enllà de models representatius, generant espais i processos engrescadors, motivadors i flexibles amb regularitat.

Definició 2

"Dret" dels infants d'opinar, proposar, executar i/o valorar sobre els temes que els afecten i els interessen en un context determinat, que ha de ser escoltat pels diferents agents en aquest context. Requereix: INFORMACIÓ, coconstrucció, corresponsabilitat i coelaboració. I respectar els temps.

Definició 3

Exercici de drets i deures (compromisos) de la ciutadania. Apoderar* els infants per actuar políticament.

- *Decidir per part dels infants i el disseny / la manera de participar.*
- *Els infants han de participar amb diferents edats que no siguin només les seves.*
- *Participar en tots els espais i a tots els nivells (públics i privats).*
- *Paper proactiu en els adults referents.*
- *Tenir accés a tota la informació, instruments, recursos necessaris per participar amb igualtat de condicions.*

*Amb aquesta definició, el grup es qüestiona l'ús del terme apoderar. S'apunta al fet que els infants manifesten que els adults no els apoderen, que, en tot cas, és un procés que fan ells. El que sí que es pot fer és cedir part del poder adult als altres.

Definició 4

Formar part activa d'un procés en el qual escoltes, t'informes, t'expresses i deliberes sobre un tema d'interès comú per contribuir, sumar i transformar des del compromís de manera respectuosa i lliure

---

Després d'un treball intens per construir els referents a fi d'impulsar la participació infantil en diferents projectes i espais, els professionals van elaborar la definició següent:

Participació infantil és el procés d'implicació pel qual nens i nenes exerceixen els seus drets i assumeixen les seves responsabilitats com a membres actius i compromesos de la ciutat en què viuen.

Procés que s'articula en diferents nivells de decisió dins dels àmbits i espais de caire públic i privat on poden aportar les seves idees, opinar, proposar, executar i/o valorar sobre els temes que els afecten tant a ells com a la seva comunitat.

Processos que han de garantir el reconeixement de les seves aportacions i el valor d'aquestes, així com la seva vinculació al territori.

20

**Departament
de Promoció
de la Infància**

Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

2. ELS PRINCIPIS DE LA PARTICIPACIÓ INFANTIL

La participació infantil necessita una visió polièdrica que permeti l'abordatge de la complexitat de la qual de vegades s'envolta. Garantir la participació de la infància en temes de ciutat és un repte que no ens pot deixar indiferents i davant del qual ens aixequem per ser-ne fermes defensors. La intencionalitat activista de promoure la participació dels infants a la ciutat de Barcelona es regeix per una posició orientada per uns principis fonamentals que volen elevar la ciutadania plena de la infància. Aquests principis són els següents:

- 1. Reconeixement de les capacitats i de l'expertesa de la infància.** Hem de fer un canvi en la manera que tenim de veure i mirar els infants. Hem de tenir en compte que els infants són ciutadans capaços d'implicar-se en els temes de ciutat. Disposen de moltes eines per fer coses amb la informació del seu entorn. Les seves potencialitats i capacitats els permeten abordar i atendre els temes que els preocupen i/o motiven, i cercar la solució més justa per a totes i tots. S'ha de tenir molt present que són grans coneixedors de la realitat, les institucions, els equipaments, els serveis i els projectes en els quals estan implicats. Tenen una experiència que no es pot suplir ni menystenir, i que cal que comparteixin i utilitzin a fi de poder avançar tots i totes junts per millorar les pràctiques en què estan implicats. La capacitat i l'expertesa els possibiliten una autonomia en el lideratge de projectes i iniciatives participatives que s'ha de potenciar.
- 2. Inclusió.** La infància com a ciutadania ha de ser inclosa dins dels espais de definició de la ciutat i de les institucions en què participa. Aquest col·lectiu de ciutadans no pot ser suplantat per altres ni invisibilitzat. S'ha de deixar de pensar en la infància sense la infància. Els infants han de ser integrats i tractats com a ciutadans de ple dret dins de les estructures participatives de les institucions i els serveis en els quals assisteix. S'ha de deixar de tractar-los com a usuaris i consumidors d'activitats per ser artífexs de canvis i transformacions socials. La cerca de millores i innovacions per a la participació infantil no es pot fer sense la infància. Han d'incorporar-se en tots els escenaris d'anàlisi i avaluació per respectar les seves particularitats i singularitats com a grup. Se'ls ha d'incloure en diferents nivells d'abordatge de les seves necessitats i les de la ciutadania en general. En la participació infantil, igual que en la resta de ciutadania, s'ha d'afavorir una participació inclusiva que redueixi les desigualtats per raó de classe social, gènere, ètnia, edat, orientació sexual o diversitat funcional, entre d'altres.
- 3. Transversalitat.** La infància és present en tots els àmbits de la ciutat. Per això, totes les àrees han de tenir-la no només present per atendre les seves necessitats, sinó que l'han d'incloure com a agent actiu en l'abordatge de reptes que els vinculen. La participació infantil s'ha d'abordar de manera transversal i interdepartamental. S'ha de potenciar des de totes

les regidories i els comissionats de l'Ajuntament. No n'hi ha prou amb la col·laboració entre àrees, sinó que cal una atenció i impuls específics des de cada un dels departaments. L'abordatge transversal de la participació infantil ens dona més capacitat per atendre-la de manera concreta, específica i precisa. I també per poder obtenir més i millors aportacions per sumar en la cerca de millores de la qualitat de la ciutat.

4. **Diversitat.** Cal tenir com a referents i respectar els principis d'equitat, d'igualtat d'oportunitats i d'inclusió. I sobretot fer èmfasi en posar l'atenció a la diversitat com a principi substantiu. S'han de tenir presents les diferents infàncies que hi ha dins de la ciutat. S'ha d'atendre i respectar les singularitats com a grup d'edat amb relació als ritmes i les formes d'abordatge dels temes, a la gestió dels temps, a les formes de comunicació i gestió de la informació i a altres components que configuren els ritmes en els processos de participació. És especialment important el respecte per la diferència d'opinions que tenen els infants sobre els temes i la manera com abordar-los. L'atenció a la diversitat requereix una flexibilitat en l'abordatge i en la definició dels processos amb els infants a fi d'incorporar la seva diversitat com a potencial.
5. **Adhesió voluntària.** La participació infantil ha de ser essencialment voluntària, per la qual cosa s'ha de promoure la llibertat d'escollir i decidir si volen implicar-se o no, així com el grau en què volen implicar-se i en quins aspectes volen fer-ho. La participació ha de partir dels interessos dels infants. Els nois i les noies han de ser promotors d'iniciatives o accions participatives. I també han de ser informats de les iniciatives participatives i dels processos participatius que els envolten i en els quals es requereix la seva participació. La llibertat de decisió per implicar-se ha d'anar acompanyada d'una informació transparent i ajustada de les característiques de la iniciativa. La qualitat d'aquesta informació que orienta la presa de decisions repercutirà en el grau i la qualitat del compromís.
6. **Corresponsabilitat.** Els infants han de tenir la possibilitat d'exercir la ciutadania com a responsabilitat col·lectiva. Més enllà de la resposta individual que és la responsabilitat, els infants han de ser inclosos en les respostes col·lectives davant dels reptes socials i comunitaris d'allò que és compartit. La responsabilitat té a veure amb un "deure ètic". Entenem la responsabilitat com l'exercici ètic que emergeix de dins de la persona com a ciutadana. L'impuls de la participació infantil ha de possibilitar que siguin partícips de l'assumpció de compromisos i de la seva concreció en accions corresponsables amb altres agents implicats en la cerca de solucions.
7. **Transparència.** Incloure els infants en les iniciatives participatives i/o processos participatius requereix una disposició pública i horitzontal de la

informació i de les condicions del seu desenvolupament. Els nois i noies han de tenir accés a tota la informació que es genera en el procés. S'ha de garantir que són coneixedors de tot allò que té relació amb l'exercici de la participació i de tots els canals en els quals poden expressar les seves opinions i/o posicions en relació amb la política pública. És imprescindible que la informació a la qual han de tenir accés utilitzi un llenguatge adequat i adaptat a la seva etapa evolutiva. La transparència no és només tenir accés a la informació, sinó a la seva comprensió i oportunitats de gestió.

8. **Orientada a la transformació.** La participació infantil ha d'estar pensada per construir, sumar, aportar i transformar aspectes de l'entorn, i cal treballar per la participació infantil i adolescent des del respecte i la llibertat. El repte d'avançar ha d'estar a l'abast dels infants i ha de donar sentit al compromís col·lectiu que assumeixen corresponsabilitzant-se de les iniciatives participatives. Els nois i les noies s'han de sentir cridats a contribuir socialment en els avenços de la comunitat. Es reuniran per tractar reptes que els mobilitzaran per cercar canvis i avenços. El fet de decidir implicar-se en una iniciativa participativa ha de possibilitar contribuir de manera col·laborativa a avenços i transformacions que sols no es poden imaginar ni identificar.
9. **Creativitat.** La participació infantil ha d'estar oberta a innovacions creatives. Els processos participatius en què els infants són protagonistes i agents de canvi han d'idear-se des d'altres paràmetres que els que es fan servir habitualment amb els adults. S'han de cercar propostes diferents i diferenciades en les quals se sentin inclosos, reconeguts i amb possibilitats de participar. Això els ha de permetre sortir de les rutines i les dinàmiques infantilitzadores a les quals estan acostumats. Les tasques i iniciatives en les quals s'impliquin han de ser innovadores i motivadores. Els han d'oferir la possibilitat de sentir que avancen de manera significativa i valuosa.

24

**Departament
de Promoció
de la Infància**

Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

3. LES CONDICIONS DE LA PARTICIPACIÓ INFANTIL

Les condicions de la participació infantil ha estat un dels aspectes més analitzats per teòrics (Franklin, 1997; Treseder, 1997; Chawla, 2001; Landsdown, 2001; Hart, 2001; Trilla i Novella, 2001; Shier, 2009; Agud 2014; Agud, Novella i Llena, 2014) i per comitès internacionals. Entre aquests darrers, cal destacar el Comitè dels Drets dels Infants, que, en l'Observació general núm. 12 (2009), apunta i proposa diferents orientacions, recomanacions i mesures per fer realitat de manera efectiva el dret del nen a ser escoltat. Però és en la secció C (paràgrafs 132, 133 i 134) on es recullen les condicions que s'han de complir per assolir una aplicació efectiva, ètica i significativa de l'article 12 (paràgraf 133).

A partir del treball del grup motor, en què s'han analitzat les fortaleses i debilitats de la participació infantil, i tenint en compte el context actual, s'han identificat quines podrien ser les condicions generals de la participació de la infància en el context de l'Ajuntament de Barcelona.

1. **Necessitat d'una aposta política.** És a partir del reconeixement de l'infant com a ciutadà actiu que es demana la voluntat dels actors polítics per impulsar la participació infantil i posar a disposició eines i recursos per fer-la efectiva. Es tracta d'un compromís que requereix fer un pas endavant per part de l'equip de govern per incorporar els infants com a ciutadans actius en la transformació de la ciutat. Es requereix el reconeixement de la infància com a actor de la iniciativa. Això permetrà fomentar la proximitat entre infància i polítics i dotar de valor les accions o decisions fetes o preses per la infància. És fonamental la disposició de les diverses regidories per garantir el treball transversal i interdepartamental, així com la dotació de recursos humans preparats i capaços per assumir el repte de fomentar l'autonomia i autolideratge de l'infant.
2. **Impuls de processos,** iniciatives i pràctiques de participació estables i regulars. Malgrat les dificultats que pot tenir una ciutat gran com Barcelona, és imprescindible generar processos de participació en diferents espais, llocs i en diferents nivells. Tot i que moltes experiències han girat entorn de l'escola, s'ha d'anar més enllà i s'han d'ampliar a altres espais on el nen i la nena puguin ser interpel·lats i convidats com a ciutadans a participar en tots els aspectes que els afecten. Es tracta d'afavorir processos que es poden desenvolupar en els diferents espais on es troben, circulen i/o dels quals formen part, així com en els serveis que s'adrecen a ells. L'estabilitat i regularitat d'aquests espais és el que garantirà la seva continuïtat i bons resultats.
3. **Participació decidida lliurement pels infants.** Els infants han de poder decidir lliurement el grau d'implicació que volen tenir en els processos participatius. En quines coses volen participar i de quina manera. S'ha de respectar la seva decisió quant a nivells i formes d'implicació. Per poder

prendre aquesta decisió, els infants han de tenir tota la informació sobre el que és, de què es tracta, el seu sentit i la seva utilitat, així com els límits i les condicions, de manera que disposin de tots els elements rellevants que els ajudin a ser conscients del que comporta. Decidir lliurement va més enllà de dir si es participa o no; han de poder determinar com concretaran aquesta participació i com s'organitzaran, la qual cosa és també una manera de reconèixer els infants i donar-los protagonisme.

4. **Colideratge de la participació.** Els infants, com a ciutadans de ple dret i amb potencials i capacitats, poden dur a terme els seus propis processos. Es planteja el repte per als adults de codissenyar i coliderar els processos participatius juntament amb els infants. S'entén que l'infant ha d'exercir el seu dret a formar part de la ciutadania com a ciutadà de ple dret que participa, dissenya, i no només consumeix participació. La participació d'infants ha d'estar pensada no només per rebre informació, sinó per dissenyar, opinar i elaborar propostes a l'entorn d'aquesta informació. Es tracta d'incloure els infants en tot el procés. Els infants han de ser considerats des de la seva expertesa i capacitat; en aquest sentit, són investigadors i avaluadors de la participació. Han de ser inclosos en totes les fases del procés. Han de ser part activa en la presa de decisions, en l'articulació de propostes i en la seva posada en marxa. És a dir, els infants han de tenir autonomia i se'ls han d'oferir els recursos perquè s'apropiïn d'ella i la liderin.
5. **Implicació dels diferents actors.** La participació de l'infant s'ha de produir en diversos àmbits i ha d'abordar diferents temàtiques. Les qüestions que s'aborden impliquen tots els àmbits; per tant, les diferents regidories, entitats i associacions haurien de tenir en compte els infants. Això implica un treball coordinat i en xarxa per part dels diferents agents implicats. Sent conscients de la diversitat que hi ha a la ciutat de Barcelona, es fa necessària la coordinació entre equipaments, serveis, barris i districtes. Es tracta de multiplicar i amplificar la participació de tota la ciutadania infantil a partir de diversos processos i espais a tots els nivells públics i privats. Els infants han de poder participar allà on són presents amb capacitat de decisió, de disseny i d'acció.
6. **Destinar els recursos adequats.** Un element que es desprèn de la voluntat política és el de destinar els recursos adequats per dur a terme les pràctiques de participació. Destinar recursos té a veure amb formar els professionals que treballen en infància per modificar la manera de veure la infància i de relacionar-se amb ella. Es tracta de repensar les maneres de fer i d'estar en les relacions amb la ciutadania on s'han de facilitar dinàmiques, oferir espais i incorporar tota la ciutadania en els processos de presa de decisions, disseny i d'acció. Per tant, els recursos adequats als quals ens referim són els espais, el temps, els professionals i les noves maneres de fer com a recursos a disposició de la ciutadania.

- 7. Accessibilitat per a les diferents infàncies que hi ha a la ciutat.** La participació ha de ser accessible per a tots els infants. S'ha de garantir, d'una banda, que tots i totes tinguin la possibilitat de poder participar i, de l'altra, s'han de corregir les desigualtats per raó de gènere, classe social, ètnia i/o diversitat funcional. En aquest sentit, no n'hi ha prou amb oferir informació, sinó que cal també buscar estratègies d'accés a tots els grups d'infants i a les seves famílies. S'han d'oferir espais on la participació sigui oberta i flexible en funció de les possibilitats dels nens i nenes amb processos fàcils i entenedors. La proximitat també té a veure amb la relació que estableixen els adults, que ha de ser més horitzontal i s'ha de mostrar que es comparteix el poder.
- 8. Propera a l'infant.** Una condició que han de tenir els processos de participació és que han de ser propers als infants en diversos sentits. D'una banda, han d'afavorir que s'actui en entorns pròxims, amb informació adequada i suficient, i que siguin d'un nivell d'abstracció i complexitat idoni per a aquell que participa. D'altra banda, el fet que la participació sigui propera també hauria de garantir que els nens i nenes gaudeixin del seu exercici; en aquest sentit, i pel moment en què estan nens i nenes, hauria de poder tenir un caràcter lúdic. Els nens i les nenes s'han de poder sentir bé quan participen, el joc és fonamental, però cal compensar-lo amb una metodologia activa per no perdre el sentit del procés. El joc pel joc no és participar.
- 9. Estendre ponts entre iguals, agents i altres ciutadans.** Un dels elements perquè es pugui dur a terme el treball en xarxa té a veure amb poder fomentar les relacions entre agents que actuen en un territori, estendre ponts i oferir canals per poder fer arribar la informació a tots els agents, fent servir un llenguatge adequat i fent circular informació rellevant i pertinent. També es tracta d'estendre ponts amb polítics i tècnics de diversos àmbits, de manera que es puguin establir les bases per construir relacions per a l'intercanvi i la feina conjunta. El fet de donar a conèixer i difondre les pràctiques de participació infantil, que molts cops són desconegudes per la ciutadania, ajudarà a desenvolupar un treball més integral. Aquests canals permetran amplificar la participació per arribar més enllà dels grups que participen i posant-los en relació amb altres infants, de manera que es faciliti la representació de tot el conjunt. La participació real requereix tenir cura de la informació que es dona tant als infants com als adults, i també fomentar relacions que hi ajudin. La participació requereix informació, temps, relacions i compromís.
- 10. Involucrar les entitats i fer treball en xarxa.** S'ha de tendir al treball en xarxa entre les famílies, les entitats i els serveis relacionats amb la infància, reconeixent la responsabilitat, així com la capacitat d'acció, de tots els agents implicats. Es tracta de construir lligams en el si de la comunitat

entre infants, polítics i ciutadania. Cal afavorir la creació de xarxes entre els infants i la resta de ciutadania, fomentant la interacció dels diversos agents i entitats i afavorint el desenvolupament de tasques comunes, compartides, que responguin als interessos de tothom com a element central que permetrà enfortir les relacions entre els participants i la ciutat. Permetrà, també, crear oportunitats i alternatives per generar transformacions i millores col·lectives. El treball en xarxa possibilita l'intercanvi i el coneixement entre diferents col·lectius, metodologies de caire més flexible i relacionals. Comporta també una distribució de rols diferents i una corresponsabilitat en els processos, en què els nens i nenes també assumeixen les seves responsabilitats.

Rendició de comptes i retorn. En el procés de participació que porten a terme, els infants de la ciutat transformen la seva ciutat, el seu entorn, i es transformen a ells i els altres agents amb els quals interactuen. Ho fan de manera compromesa, i han de poder retre comptes de la feina feta. Han de mostrar els avenços fets, els processos que han seguit, les propostes elaborades i els resultats obtinguts. Es tracta de mostrar la feina feta com a manera de retre comptes a la ciutat. També la ciutat ha de retre comptes als nens, a les nenes i a la ciutadania en general, i ha d'explicar les decisions que s'han pres al voltant de les propostes rebudes per la ciutadania. Aquesta manera de fer té un impacte directe en els nens i nenes, però també en la qualitat democràtica de la ciutat.

4. ELS CERCLES DE LA PARTICIPACIÓ INFANTIL

Els infants a la ciutat de Barcelona participen en diferents escenaris, i ho fan d'una manera més o menys espontània i organitzada. Es tracta d'una participació que està molt associada a ser present i desenvolupar les activitats que se'ls proposa. També hi ha una altra participació de caràcter més espontani que es dona en espais autoorganitzats al voltant d'espais de joc o de gestió del temps lliure amb amics i amigues. El repte rau a arribar a conscienciar els nois i les noies del fet que, si ho volen, poden liderar processos i iniciatives participatives que sorgeixin d'ells i elles. No han d'esperar que aquests processos o iniciatives siguin organitzats per tècnics i equips municipals.

La necessitat de fer un pas endavant per reconèixer l'infant com a protagonista participatiu passa per donar profunditat a la participació que ja duu a terme i per explorar altres formes en altres escenaris de la ciutat. Això implica incrementar qualitativament el grau d'implicació dels infants. Per fer-ho possible, s'ha de tractar els infants com a ciutadans i reconèixer el seu saber.

De la mateixa manera que amb la participació ciutadana adulta, en la participació infantil no existeix una fórmula única que defineixi la seva naturalesa.

Les diferents formes que pot prendre la participació infantil a la ciutat, les hem identificat en cercles participatius. Aquests cercles es configuraran a partir de com es concretin en l'acció pràctica els principis i les condicions que s'han presentat anteriorment, així com en funció de les singularitats del territori i dels agents implicats. Són cercles participatius que no són excloents i estan interconnectats entre ells, i, alhora, poden tenir diferents nivells de concreció. La naturalesa dels cercles participatius serà condicionada per la forma que adopten dos components fonamentals: el grau del lideratge de la participació i el grau del lideratge de la investigació. Aquests dos components, fonamentals en el canvi de paradigma, definiran els diferents nivells de concreció que es pot donar en un mateix cercle participatiu.

Cercle d'INTERLOCUCIÓ com a ciutadà. És la participació d'aproximació i construcció de la identitat de ciutadà a partir d'adreçar-se als infants com a ciutadans per temes vinculats a la seva ciutadania i dels quals els pertoca estar informats. S'ha de garantir que el llenguatge que manté la ciutat amb els infants sigui inclusiu i afavoreixi interlocutar amb ells de manera horitzontal com a ciutadans. En certa manera, els tècnics municipals han de veure els infants com a ciutadans referents per temes que els afecten. Cal revisar les formes que tenim de relacionar-nos amb els infants en el dia a dia dels districtes o en el marc dels programes i projectes. S'han d'incorporar com a interlocutors directes de les comunicacions i els anuncis (fullets d'activitats, signar autoritzacions, cartes de l'Ajuntament, alçada dels taulers d'anuncis a les escoles i centres oberts...).

Cercle ANALISTA de l'entorn. En aquest cercle es tracta de reconèixer les capacitats de coneixement i anàlisi de l'infant. La veu dels infants és molt valuosa

perquè es construeix des de la vivència i convivència exclusiva que tenen com a implicats en els diferents entorns de la ciutat. Tenen una opinió fonamentada a partir de l'experiència en primera persona i de la deliberació amb altres que la comparteixen. En aquest cercle, la representació que tenen els infants dels seus entorns els possibilita identificar els aspectes rellevants d'aquests escenaris, l'elaboració d'idees i posicions, així com la construcció d'una representació col·lectiva. Aquest cercle analista pot tenir tres nivells diferenciats:

Nivell I. Recollida d'idees i aportacions sense deliberació. La finalitat és recollir allò que pensen i saben els nois i/o les noies sense contacte amb ells. Es pot fer mitjançant bústies a les seus del districte, bústies electròniques a l'espai web, enquestes...

Nivell II. Construir idees a partir de la trobada i la deliberació. La finalitat és l'emergència d'opinions que amplifiquen el seu potencial perquè entren en un diàleg deliberatiu en què ja no només hi ha l'emergència d'idees, sinó que aquestes es posen en joc a partir de l'intercanvi i la confrontació amb les d'altres infants. Les aportacions evolucionen en la trobada i es generen noves aportacions que van més enllà del pensament individual. Es podria fer mitjançant convocatòries consultives, per exemple, al voltant de l'ús de la plaça XX en el període de vacances d'estiu, la remodelació d'un espai o els horaris dels serveis.

Nivell III. És el nivell en què la construcció d'idees implica elements d'acció participativa però mitjançant l'ús de la paraula. Les aportacions suposen aportacions d'accions que es representen en la narrativa que construeixen. Per exemple, revisar el pla d'infància per aportar elements que incrementin la participació dels infants en les línies d'actuació.

Cercles d'ACCIÓ PARTICIPATIVA transformadora. En aquest cercle de la participació, es tracta de veure i oferir els elements necessaris perquè els infants passin a l'acció. En aquest cas, es va més enllà de l'anàlisi o de la construcció d'idees; l'èmfasi no se centra en el contingut narratiu que s'aporta, sinó que suposa, a més, una actuació de procés que impactarà i transformarà l'entorn. Les iniciatives a les quals es crida els nois i noies i la seva implicació participativa possibiliten fer coses amb les idees que imaginem i projectem per ser ciutadans corresponsables. En aquest sentit, es poden identificar diferents nivells de complexitat de l'acció participativa.

Nivell I. Acció participativa puntual i esporàdica. S'inclou els nois i les noies de manera puntual en un procés d'acció participativa. Aquesta acció implica que han estat convocats per a una acció definida externament per un col·lectiu. En certa manera, són convidats a participar en l'acció transformadora. Per exemple, podria ser la convocatòria per a la plantada d'arbres en un parc.

Nivell II. Acció participativa de caràcter temporal. S'inclou els nois i les noies en una acció d'una durada d'entre una quinzena i un trimestre. Aquesta acció implica un procés deliberatiu de planificació de l'acció conjunta, així com la seva execució pràctica. En certa manera, són actius en la definició i el desenvolupament de l'acció.

Nivell III. Acció participativa amb dimensions de projecte. S'inclou els nois i les noies en un acció participativa de caràcter projectiu que implica una temporalitat superior als tres mesos. Aquest nivell d'acció participativa comporta una dimensió de projecció i, per tant, suposa ser responsables de la transformació de la realitat des de la planificació de l'acció participativa fins al seu desenvolupament. Per exemple, seria remodelar l'espai de joc infantil de la plaça XX.

Cercles d'AVALUACIÓ PARTICIPATIVA. La finalitat d'aquest cercle és l'avaluació amb caràcter participatiu. És a dir, es tracta d'implicar els infants de manera participativa en un procés d'avaluació. L'enfocament d'aquesta avaluació convida els infants a interrogar-se i revisar les condicions dels serveis i espais en els quals estan immersos. Comporta que participin activament dels espais on estan implicats mitjançant la valoració de les propostes socioeducatives, així com de les característiques de la mateixa participació. Així doncs, podria dividir-se en tres nivells:

Nivell I. Coconstruir, revisar, innovar els serveis i projectes en els quals està implicat. Seria una avaluació de procés o diagnòstic en què podria aportar elements per innovar i transformar.

Nivell II. Reivindicació, denúncia. L'avaluació es faria elevat les aportacions a nivells superiors i davant d'evidències on no es tindria en compte les seves aportacions; per tant, aquestes s'elevarien a nivell de queixa i/o denúncia.

Nivell III. Innovar en el procés participatiu. La implicació dels nois i les noies no només se situa en la identificació d'elements de millora i innovació del servei i projecte, sinó també en les aportacions en les formes de participar.

Cercles de GOVERNANÇA. La finalitat d'aquest cercle és la implicació de l'infant en la presa de decisions dins de la institució, servei i/o projecte en el qual està implicat. La intenció és incloure els infants en les estructures de decisió i governança. En el marc d'una institució i/o servei, es podrien identificar fins a quatre nivells d'implicació infantil en la governança.

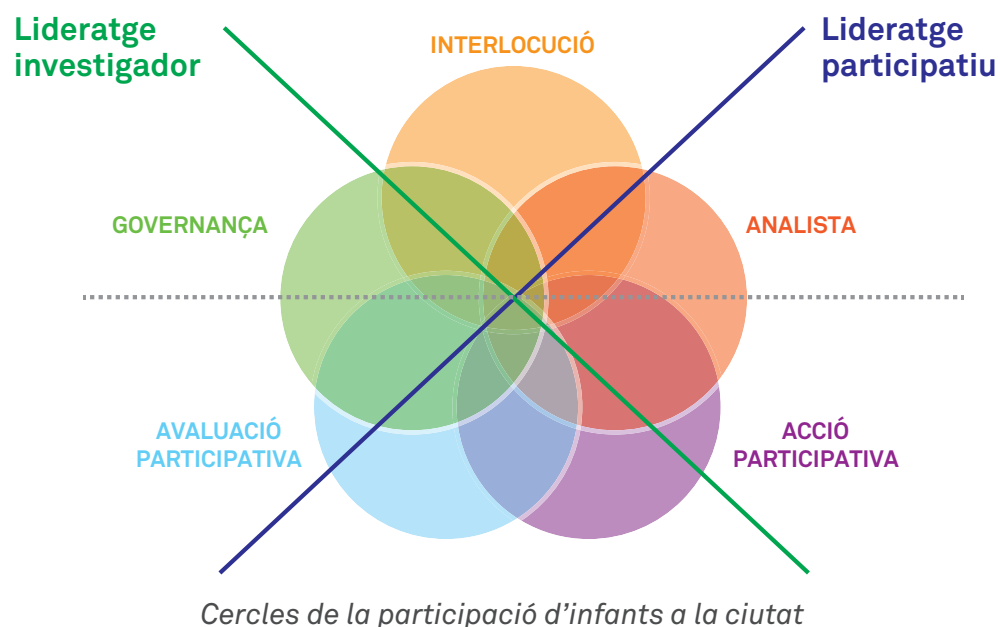
Nivell I. Governança intragrup d'infants. Cada grup d'infants ha de tenir un espai propi per activar i gestionar la seva participació, així com per regu-

lar la seva convivència i la qüestió al voltant de la qual es troben. Les assemblees en els grups d'infants possibiliten la seva gestió com a grup, la definició del seu funcionament participatiu, la revisió dels temes que els preocupen i al voltant dels quals poden articular accions participatives. I també concreten possibles comissions i/o grups de treball.

Nivell II. Governança intergrups d'infants. Possibilita la trobada entre infants procedents de diferents grups que analitzen i s'accionen al voltant de qüestions i iniciatives que els són comuns. Per exemple: seria una assemblea/consell de vocals dels diferents grups; o la reunió de delegats.

Nivell III. Governança dels infants dins de les estructures de decisió dels serveis i/o entitats. Consistiria a garantir la participació dels infants en els espais de decisió al voltant de la tasca i finalitat que desenvolupa el servei o l'entitat. Caldria que el col·lectiu d'infants tingués vocals que el pogués representar dins de les diferents estructures de decisió de l'entitat.

Nivell IV. Governança en els espais de direcció de l'equipament. Es referiria a la participació dels infants dins de les estructures de decisió que fan referència a l'espai físic compartit per diferents entitats i/o associacions.

5. COM ES POT FOMENTAR LA PARTICIPACIÓ INFANTIL? ASPECTES METODOLÒGICS

5.1. Algunes claus per organitzar la participació amb els infants

Articular la participació infantil per garantir que sigui un procés autèntic, en el qual realment les nenes i els nens s'apoderin del procés, requereix tenir en compte algunes claus que haurien d'orientar la nostra pràctica. Aquestes claus, inspirades en els principis i les condicions, han de garantir els drets, la protecció i el benestar dels infants. Destaquem les claus següents:

Afavorir relacions horitzontals. Tenir clar que el procés és seu, que nosaltres només facilitem i acompanyem. Per poder articular la participació infantil autèntica, és a dir, aquella en què són nens i nenes els que s'apoderen del procés, el primer pas és tenir clar que els adults només en som facilitadors. Som un recurs tècnic que està a disposició de la ciutadania, en aquest cas dels nens i nenes, i que els acompanyem, assessorem, facilitem el procés, però en cap cas ens apropiem del seu procés. En aquest sentit, s'han d'establir relacions horitzontals en què els diversos agents implicats siguin considerats de la mateixa manera sense que es produeixin desigualtats de cap mena ni diferències entre els implicats. Els professionals s'han de posar a disposició dels nens i nenes cercant l'autonomia i l'autogestió dels infants. Aquesta autonomia passa tant per la presa de decisions com pel desenvolupament d'iniciatives dutes a terme de manera autònoma pels infants. La combinació de diverses metodologies que promoguin el treball en equip i en col·laboració ajudaran a facilitar els processos.

Establir canals d'informació adequats i àgils. S'han de buscar els canals de comunicació més adients per **fer arribar i fer circular la informació** a tots els implicats en el procés participatiu. La informació ha de ser clara, transparent, adequada a la diversitat dels nens i nenes; s'ha d'elaborar tenint en compte el llenguatge adequat i pertinent perquè s'entenguin els temes i es puguin prendre decisions. Els nens i les nenes han de poder establir els seus propis canals de comunicació i demanar les clarificacions que siguin oportunes quan es fan servir documents de treball sobre els quals han de poder opinar o han de poder analitzar. Alhora, aquests canals han de facilitar la difusió de les accions que es porten a terme entre la resta de població infantil. Han de ser canals que permetin recollir, fer arribar i fer circular informació que sigui rellevant, pertinent, clara i adequada als grups que participen, atenent la seva diversitat i les seves possibilitats d'accés als canals.

Garantir un entorn respectuós, segur, adequat i agradable. Els espais de participació han de garantir que nens i nenes se sentin còmodes, segurs i reconeguts en els espais on participen, de manera que es generin relacions de confiança que contribueixin a sentir-se bé, que fomentin l'autoestima i el reconeixement d'ells mateixos i dels altres. Aquests espais han de facilitar el seu autoreconeixement com a actors/agents on es generen dinàmiques que possibiliten passar de conèixer, de pensar, a ser activistes; permet passar d'un rol passiu

a tenir un rol reflexiu i actiu. Tots els nens i nenes hi poden tenir un lloc. Han de tenir tota la informació, que ha de ser clara i respectuosa, i han de poder expressar-se tal com considerin i de manera adequada a les seves necessitats i al moment. S'ha de permetre una escolta respectuosa i activa. Hem de ser capaços d'apropar-nos a la cultura i al llenguatge dels infants, hem d'escoltar-los, valorar les seves aportacions i reconèixer-les. S'han de respectar els diversos punts de vista i la diversitat d'experiències que tenen. Aquest respecte implica no manipular les seves paraules, ni utilitzar-les de manera inadequada traient-les de context o fent-les servir només quan reforcen els nostres interessos. L'escolta respectuosa implica també donar els arguments necessaris quan la proposta no és compartida i/o no és possible. En aquest sentit, els adults han de poder facilitar i acompanyar aquest procés oferint suport quan sigui necessari i deixant la porta oberta a les demandes que puguin sorgir del grup. Aquests entorns han de ser vius, flexibles i en permanent construcció i reconstrucció a partir d'obrir moments de reflexió i avaluació de com se senten dins del grup.

Partir dels interessos, les motivacions i les possibilitats de fer dels infants. Un altre element que cal considerar té a veure amb quins són els temes rellevants per als infants, aquells que els afecten més directament, pels quals tenen interès i que, pel seu coneixement, expertesa i experiència, poden fer aportacions. Encara que és cert que poden contribuir en molts aspectes del municipi tinguin o no rellevància directa per a ells, hi ha temes pels quals tenen especial interès i motivació; en aquest sentit, hem de dialogar amb ells i escoltar quins són els seus interessos, i buscar un equilibri entre les temàtiques d'interès i les necessitats col·lectives.

Aclarir el propòsit, buscar el sentit i el valor de la participació a l'inici del procés. Per participar s'ha de tenir clar on es participa, per què i per a què es duu a terme aquell procés. Nens i nenes han de poder veure que té sentit i tindrà transcendència, que no es tracta d'un exercici retòric, o un exercici educatiu més. Han de poder conèixer i entendre el projecte i il·lusionar-se amb ell. Entenent el seu sentit i valor creixerà la seva motivació tant per aquells que la impulsen com per als que hi participen. Permetrà gaudir del procés, generar complicitats i un grau d'implicació i compromís que ajudarà a promoure canvis i transformacions.

Generar un procés d'apropiació de l'estructura organitzativa facilitador del lideratge. És el més important: a l'inici del procés es corresponsabilitza els nens i nenes de com volen que sigui, de quina manera volen treballar i quina és la forma organitzativa que els va més bé. Quan es proposa participar en els contextos municipals, habitualment els nens i nenes s'incorporen en processos pensats per adults i que, de cop, ja tenen un marc legal o de referència, prèviament establert, i que pot ser més o menys facilitador. Hauríem de garantir la seva implicació en el disseny d'aquest marc o, en cas que no sigui possible, en l'adequació o possible modificació de l'existent. Convidar-los a elaborar el seu propi marc de referència per concretar com participar. Algunes de les estructures organitzati-

ves que podrien considerar serien: un grup promotor o una junta, una comissió permanent, comissions temàtiques, grups de treball, l'assemblea... Siguin les que siguin, han de ser definides i sostingudes pel grup d'infants.

Garantir la implicació dels infants en tots els nivells del procés buscant, promouent l'autogestió i la sostenibilitat. Des d'aquest primer moment, hem d'impulsar pràctiques que situïn els infants en el centre. Han de poder decidir com poden funcionar i com s'organitzaran i treballaran; en aquest sentit, són passos que permeten el seu reconeixement i els situen com a ciutadans actors i agents en el seu procés. Un procés en el qual ells han de ser codissenyadors, responsables i coproductors. Han de poder proposar i crear, donar forma a les seves idees. S'han d'implicar en accions que ells mateixos proposen o a les quals són convidats. Han de participar en el colideratge de projectes i avaluar tant els processos com els resultats. L'avaluació és una constant que ha de formar part del procés des de l'inici. Com a responsables, han de poder dissenyar i avaluar el seu propi procés participatiu. Han de reflexionar sobre com és la seva participació i què poden fer per millorar-la, el que s'anomena metaparticipació.

35

**Departament
de Promoció
de la Infància**Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

Promoure espais intergeneracionals d'exercici de ciutadania. Treballar de manera intergeneracional permetrà trencar barreres i incentivar les relacions entre ciutadans de diverses edats, la qual cosa facilitarà la descoberta d'altres vivències i necessitats de la ciutat, i potenciarà processos de cerca de solucions conjuntes. Facilitarà que els més grans s'acostumin a entendre altres llenguatges i a respectar els punts de vista dels infants. Aquest respecte recíproc, aquesta feina conjunta, és un element de qualitat democràtica. Les famílies també han d'estar-hi involucrades o informades perquè sàpiguen què és la participació infantil i adolescent, quins beneficis aporta i l'impacte que té en la comunitat.

Diversificar les experiències participatives. Cal oferir experiències participatives diverses. Mostrar el reconeixement dels nens i nenes com a ciutadans implica convidar-los a implicar-se en processos que vagin més enllà de la consulta o de fer projectes molt concrets. Oferir altres espais els permetrà interactuar amb altres agents i altres temàtiques, els traurà de la monotonia i aportarà una mirada diferent i fresca en altres espais o en altres àmbits que, fins llavors, no havia estat possible.

Generar processos que busquin una transformació. El sentit de la participació infantil en el municipi ha de tendir a buscar millores en la qualitat de vida i afavorir el desenvolupament personal i social dels nens i nenes que hi participen, però també de tota la ciutadania i de la ciutat, tot i que les expectatives han de ser realistes i ha de quedar clar quines són les possibilitats reals. Els processos han d'orientar-se al canvi i, per tant, han de treballar en aquesta direcció. S'han de generar dinàmiques internes i liderar processos que els permetin identificar les possibilitats d'avenços en els llocs i temes en els quals participen, però també dins del seu propi grup. Transformaran la ciutat i també a ells mateixos i les seves pràctiques.

Promoure espais d'avaluació contínua dins del procés participatiu. Cal que nens i nenes facin processos d'avaluació tant de la participació de la qual formen part com de les temàtiques que aborden. L'avaluació els permet assolir el seu rol investigador i avançar en els processos que duen a terme, així com poder revisar i valorar la feina feta. També, l'avaluació els serveix per analitzar i reflexionar sobre la seva participació a fi de dissenyar-la, modificar-la, si cal, i innovar al seu voltant. Aturar-se a pensar en la participació facilita que els infants la conceptualitzin i li donin forma en funció dels reptes que els planteja l'entorn participatiu.

Aquestes claus s'han de definir i organitzar des del marc de les cinc teories ètiques que proposa Roman (2016). Aquestes ètiques són les següents: a) ètica deontològica, des de la qual es rebutja la instrumentalització, i busca la promoció d'una vida autònoma; b) ètica dialògica, per buscar el consens des de la definició d'unes normes preestablertes; c) ètica conseqüencialista, que vetlla pel benestar de les persones i la disminució de les injustícies; d) ètica de la virtut, que cerca l'excel·lència dels professionals i les institucions, i e) ètica de la compassió, l'hospitalitat o la cura. El fet de ser altament conscient d'aquestes ètiques humanitza els processos i aproxima les relacions entre els implicats, i també afavoreix la construcció d'una imatge de la infància més digna i ajustada a la seva condició de ciutadà.

5.2. ALGUNES ESTRATÈGIES METODOLÒGIQUES

Les estratègies metodològiques possibiliten l'abordatge del procés participatiu a partir dels objectius que el grup d'infants ha definit. Les estratègies que es poden fer servir a l'hora de treballar en processos participatius són moltes i diverses. Totes elles han de ser respectuoses amb els seus ritmes i desitjos, han de permetre l'autoorganització, han d'afavorir que els nens i nenes pensin la seva participació i el seu paper, però també els han de permetre actuar. També els han de facilitar avançar en les qüestions que es proposin.

A continuació, presentem algunes de les estratègies necessàries per potenciar i amplificar la participació de nens i nenes en el procés de desenvolupament de la iniciativa.

- a) **Estratègies de coneixement, cohesió i pertinença.** Formar part d'un procés participatiu requereix prendre consciència del sentit que té i les implicacions que comporta. És important aprendre la representació del seu "jo social", del seu "jo ciutadà", i també facilitar que es puguin reconèixer com a part d'un "nosaltres ciutadans" amb el qual interactuaran. De vegades, també que puguin visualitzar que representen altres membres. Les tècniques que triem han de contribuir a construir la identitat del grup, qui som? Per què som aquí? Quines implicacions té ser aquí? Què s'espera de

nosaltres? Quin sentit té ser part d'aquest grup? Qui som com a grup? Què pot aportar cadascú? Com ens poden enriquir les nostres diferències? Per tant, cal facilitar la presa de consciència que som un grup i que podem treballar com a grup.

L'acompanyament del procés participatiu ha d'afavorir que els nens i les nenes sàpiguen què és el que faran, quines implicacions tindrà, quines responsabilitats assumiran... Han de poder pensar quines condicions necessitaran per dur a terme la tasca. D'aquesta manera es pot facilitar la cohesió del grup, pel fet de sentir-se part d'un col·lectiu que s'aplega amb objectius compartits respectant i valorant la necessitat i riquesa que aporta la diversitat.

37

**Departament
de Promoció
de la Infància**

Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

b) Estratègies de cooperació i establiment de relacions col·laboratives. Desenvolupar un procés participatiu requereix establir relacions de confiança i cooperació dins del propi grup, però també amb d'altres. En aquest cas, les estratègies de cooperació han d'afavorir processos interactius, col·laboratius, en què tots els implicats es corresponsabilitzin del procés i estableixin relacions d'acció conjunta. Ha de ser un treball en equip que permeti veure la necessitat de la participació de tots, és a dir, en què es puguin veure tant les responsabilitats individuals com les col·lectives.

Nens i nenes poden participar com a representants d'altres grups; per tant, s'han de posar en marxa mecanismes que permetin treballar també amb els grups de referència afavorint els espais de trobada, de diàleg, d'intercanvi i de producció necessaris, i garantir que els resultats són recollits i es fan servir. Es tracta de crear un circuit col·laboratiu. Aquesta tasca no només s'ha de fer amb els grups de referència. Han de poder treballar amb altres agents, institucions i organitzacions del territori o del context en què es duu a terme el procés participatiu. S'han de fer servir tècniques que afavoreixin la feina conjunta veient la necessitat de tothom com a part del grup, la riquesa que aporta la diversitat. Per fer-ho possible, cal pensar les millors formes d'organitzar-se i els millors canals de comunicació.

c) Estratègies d'informació i de comunicació. En aquest cas ens referim a estratègies que busquen facilitar que la informació rellevant i pertinent arribi de manera clara i entenedora als nens i nenes, amb una doble intencionalitat: per poder prendre decisions i també per poder conèixer els temes que aborden. Així mateix, es pretén buscar formes en les quals nens i nenes no siguin només receptors d'informació, sinó que en siguin recol·lectors, i també productors que participin activament a decidir quina informació necessiten, com volen recollir-la i tractar-la, i quins són els continguts que volen produir. Han de formar part de la recollida d'informació, de la seva producció i del seu tractament.

D'altra banda, s'han de buscar estratègies que els permetin donar-se a conèixer i poder difondre qui són, què fan i el seu parer respecte a temàtiques d'interès col·lectiu. En aquest sentit, les estratègies i tècniques que es triïn també han d'afavorir les relacions amb altres agents amb els quals han de poder comunicar-se, posar en comú idees, propostes, i fer convocatòries. En tots els casos, la informació és important, però també ho són els canals de comunicació que es fan servir. Per tant, han de ser els més adequats per a la diversitat de participants i perquè la informació circuli de manera clara i entenedora per a tothom.

- d) Estratègies de construcció deliberativa: exposició, diàleg, discussió i presa de decisions.** Es tracta d'estratègies destinades a facilitar que tots els participants puguin establir diàlegs i intercanvi d'opinions a partir de formar-se una opinió crítica, amb la intenció de construir conjuntament una posició compartida sobre en què cal avançar. Això implica poder tenir la informació clara i suficient que permeti que puguin construir la seva opinió per després exposar-la i compartir-la en un entorn de confiança i seguretat. El fet de poder exposar i dialogar de manera respectuosa, des de les diferents formes i ritmes que defineixin com a grup, permetrà fer reflexions i anàlisis col·lectives per poder arribar a consensos o a una presa de decisions de manera cooperativa.

Les tècniques que triem han de permetre que els nens i nenes puguin argumentar i considerar diferents opinions i posicions distintes, establir els pros i contres perquè puguin construir una perspectiva, una mirada crítica, sobre els temes que els ocupen, primerament de manera individual, i després, col·lectiva. D'aquesta manera podran arribar a acords i compromisos que podran guiar les seves accions.

- e) De lideratge: planificació, organització i avaluació.** Per garantir que els nens i nenes siguin tan autònoms com sigui possible i puguin liderar els processos que posen en marxa, s'ha de pensar en estratègies que, un cop presa la decisió, ajudin a dur-la a terme. Es tracta de poder materialitzar, projectar, les seves propostes, ser els arquitectes d'allò que han acordat construir. Això implica buscar estratègies de reflexió, planificació, organització i avaluació.

Han de poder reflexionar sobre el sentit que té l'acció que volen duu a terme, els seus efectes, què es necessita per desenvolupar-la, quins són els límits i les possibilitats. Han de poder comprendre i analitzar quines són les opcions i els escenaris possibles per poder escollir, prioritzar sobre les opcions, identificar els recursos, i quins altres agents hi poden estar implicats. Han de planificar les accions que volen portar a terme. Això comporta, també, que s'han de considerar tècniques que ajudin a pensar a llarg termini i a poder ubicar-se en el temps, tècniques que ajudin a re-

forçar i distribuir l'assumpció de responsabilitats. Han de poder establir els diferents rols en el procés (qui participa, qui coordina, qui lidera una discussió, una acció o un procés, qui dona consells, qui recull propostes, materials, entre altres qüestions), com volen articular les relacions entre els equips o grups, com treballaran cooperativament o en xarxa o amb altres agents o col·lectius. S'han d'establir sistemes de seguiment i d'organització de responsabilitats i tasques.

L'avaluació té una especial rellevància, ja que és una constant en tot el procés: permet identificar els elements necessaris per a la presa de decisions; també permet veure quines són les millors opcions o com funcionen com a grup, i com han funcionat les seves propostes. Els permetrà fer canvis i modificacions durant el procés o bé orientar noves accions. És rellevant buscar tècniques que els ajudin també a poder avaluar la seva pròpia participació i la seva evolució com a grup de ciutadans.

39

**Departament
de Promoció
de la Infància**

Cal tenir en compte que a cada bloc d'estratègies es triaran diferents tècniques. Algunes tècniques poden servir tant per a uns blocs com per als altres. En fer la selecció, el que és important de considerar és que les tècniques que fem servir haurien de ser:

Impulsem la participació dels infants en els serveis i projectes municipals

- Adequades per aconseguir els objectius que volem assolir i per al moment específic en què s'apliquen.
- Fàcils d'entendre i d'explicar tenint en compte la diversitat de participants, i en les quals s'exposi clarament el sentit i la intencionalitat.
- Diverses, tant per no acabar fent coses mecàniques com per abastar les diferents maneres de fer i d'aprendre.
- Divertides i flexibles per adaptar-se al moment. Recordem que no són el fi sinó un mitjà.
- Flexibles i adaptables a diferents moments i objectius.

5.3. FASES PER IMPULSAR INICIATIVES PARTICIPATIVES AMB ELS INFANTS

La participació dels infants a la ciutat pot prendre formes múltiples i variades. D'acord amb el repte de canvi de paradigma, l'element que s'ha de garantir en qualsevol de les iniciatives és la implicació dels nois i les noies en la definició, el disseny, el seguiment i/o l'avaluació d'aquesta. En definitiva, en el seu procés. Aquest procés està configurat per fases i moments significatius que concentren components que van significatius i impulsant la participació dels infants.

A continuació, es descriuen les fases que configurarien un procés d'una iniciativa participativa impulsada per un equip tècnic municipal des del moment de la seva gestació fins al moment que promou nous reptes, noves iniciatives participatives. El procés que es proposa pot arribar a tenir diferents graus de complexitat. S'haurà d'ajustar en funció de la naturalesa de la iniciativa i de les decisions que els implicats en el procés vagin prenent. Les fases que es proposen, tot i que molts elements són transferibles a altres pràctiques, són pròpies d'un procés participatiu de caràcter consultiu amb colideratge del grup d'infants. En cada una de les fases es concretarà el sentit que té i el repte que aglutina.

Fase I. La decisió d'implicar els infants en una iniciativa participativa

La gestació de la implicació dels infants en una iniciativa participativa dins d'un equip tècnic és plena d'incerteses i interrogants que s'aniran desvelant a mesura que es vagin consensuant internament algunes qüestions. Però sobretot dependrà del grau de convenciment que l'equip tingui de la necessitat i el valor de la implicació dels infants i del sentit que atorga al fet que aquests prenguin part de la iniciativa.

L'equip tècnic ha de representar-se les raons i condicions en les quals participaran els nens i les nenes. Hi ha tres interrogants, altament rellevants, que s'han de resoldre a l'inici. Són fonamentals per a la presa de decisions i determinaran l'evolució de la proposta.

- **Per què incorporem els infants a la iniciativa? Quina és la finalitat d'implicar els infants?** Els motius que porten a incorporar-los poden ser de caràcter simbòlic (perquè toca), educatiu (formació en el procés) i/o polític (drets civils en acció). Segurament tots tres alhora, però s'ha de ser conscient de quin és l'enfocament que predomina per raons ètiques i de coherència. La incorporació s'ha de fonamentar en el reconeixement de l'infant com a ciutadà capaç i expert en la qüestió que es vol abordar.
- **Quina és la funció dels infants dins de la iniciativa? Com entenem la seva participació?** El paper que s'atribueix als infants dins de la iniciativa pot ser de simples informadors que descriuen una realitat que coneixen molt bé per l'experiència acumulada, d'analistes i experts que reflexionen al voltant d'uns fets i de les seves possibles respostes, d'avaluadors en l'acció i vivència de la qüestió que aborden, o d'investigadors i experts en processos de cerca de solucions. Sigui quin sigui, és important concretar-lo i definir-lo dins de l'equip de tècnics i explicar als infants de manera clara què s'espera d'ells.
- **Quin és el grau d'implicació que es busca dels infants? Quin és el grau de compromís adult?** La iniciativa que es proposa ha de ser quelcom més que una activitat puntual de caràcter consumista o merament decoratiu. Cal

que la implicació dels infants incrementi la qualitat de les aportacions i del procés; per tant, ha de ser de caràcter profund i ha d'abordar-se des de les seves aportacions però també des del codisseny de la participació. Oferir un espai que comporti un compromís per totes les parts vol dir estar obert al fet que la implicació de l'infant s'incrementi i que contribueixi fent aportacions que estem disposats a incorporar. Cal definir si estem disposats a fer una revisió de finalitats, continguts i formes de participació amb els nens i les nenes, és a dir, codissenyar la participació. Ara bé, és imprescindible que l'equip tècnic garanteixi que les aportacions dels infants seran vinculants, hi haurà retorn i incidiran en la transformació de l'entorn. Colideratge adult-infant, només l'adult, només l'infant. Són aspectes que s'han de configurar i saber perquè permetran treballar i incidir en la seva participació.

41

**Departament
de Promoció
de la Infància**Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

En aquesta mateixa fase, s'han de plantejar altres interrogants. Aquests interrogants serien els següents: Quin és el grau de vinculació dels infants amb la temàtica que s'aborda? Quina és la procedència dels infants? Quants podran implicar-se i participar? Quins altres infants s'hi vincularan? Com arribarem a aquests altres infants? Quin és el calendari de treball? Com s'adapten els temps de treball i d'assoliment dels objectius plantejats? Com s'adapta el llenguatge? Qui serà el referent dels infants i les famílies? Quins mecanismes de comunicació s'utilitzaran? Aquestes preguntes que ens hem de fer a l'inici les hauríem de tornar a formular amb els nens i nenes per possibilitar el codisseny i la corresponsabilitat no només del que fan sinó de la finalitat que persegueixen, de com s'impliquen i com volen dur a terme la pràctica.

Aquesta fase donarà pas a la següent en el moment que s'iniciï el contacte amb els infants per convocar-los a un espai a fi de compartir la iniciativa, el seu sentit i la proposta inicial de participació que es fa. És molt important tenir com a referent l'infant, adreçar-nos a ells i a elles com a interlocutors, i que són ells els qui decidiran la seva adhesió voluntària. En aquest procés, l'infant informa i comparteix amb la família la seva decisió, i aquesta ho autoritzarà o no signant la documentació pertinent. L'equip tècnic pot contactar amb els referents familiars per donar-los més informació i respondre a alguns dels dubtes, però també per compartir el reconeixement de l'infant com a ciutadà de referència.

Fase II. Desxifrar l'encàrrec, definir el procés de la iniciativa i promoure magnetisme participatiu

L'acció que iniciaria aquesta segona fase seria la constitució formal d'un grup d'infants que treballaria en la iniciativa. Aquest acte de constitució és un moment de reconeixement públic i de compromís col·lectiu envers la millora de la ciutat com a ciutadans corresponsables. També és un moment per a la formació del grup reforçant allò que els uneix i comparteixen; s'ha de potenciar que es coneguin i reconeguin com a actors per al canvi.

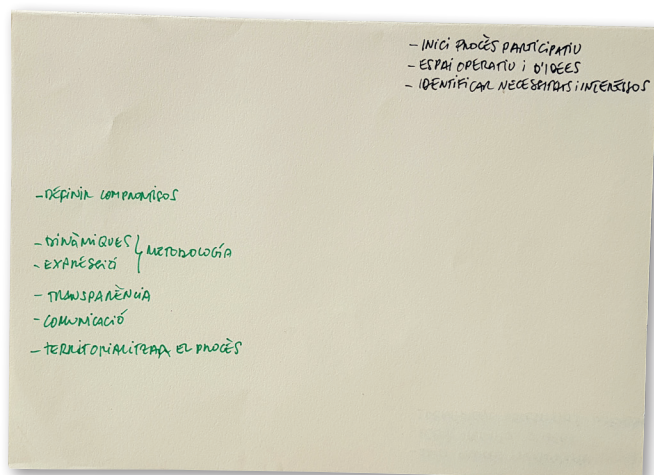
**Departament
de Promoció
de la Infància**

Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

La finalitat d'aquesta fase és reconstruir la iniciativa que els han proposat. És a dir, fins ara ha estat l'equip tècnic qui s'ha representat la iniciativa i el seu procés de com s'hauria de desenvolupar. Ara és el moment que aquesta proposta es reconverteixi en la iniciativa codissenyada amb el grup d'infants implicats. En certa manera, la proposta és que el grup d'infants haurà d'identificar i desxifrar l'encàrrec. Hauran d'identificar què creuen que poden aportar per avançar en el tema que es qüestionen i que pot incidir en la millora de la ciutat i de la població infantil. Es faria retorn amb una proposta i validació/compromís polític/tècnic. Després, en un espai àgora, s'identificarien els reptes i el procés que s'ha de dissenyar per assolir-los. Acordaran la metodologia de treball, així com les estructures organitzatives que facilitaran el seu assoliment. Aquest pla de treball és comunicarà, compartirà i validarà amb tots els implicats, i es presentarà als referents polítics.

En certa manera, en aquesta fase, de manera conjunta amb el grup de nois i noies, s'ha de donar resposta als interrogants següents: Quin és l'encàrrec que assumim? Quins reptes el defineixen? Quin és el pla de treball? Com ens organitzarem per desenvolupar-lo? Quins són els espais de treball? I com han de ser aquests espais? Quines comissions de treball s'han de constituir? Quin és el calendari de treball? Com revisarem el procés de treball?

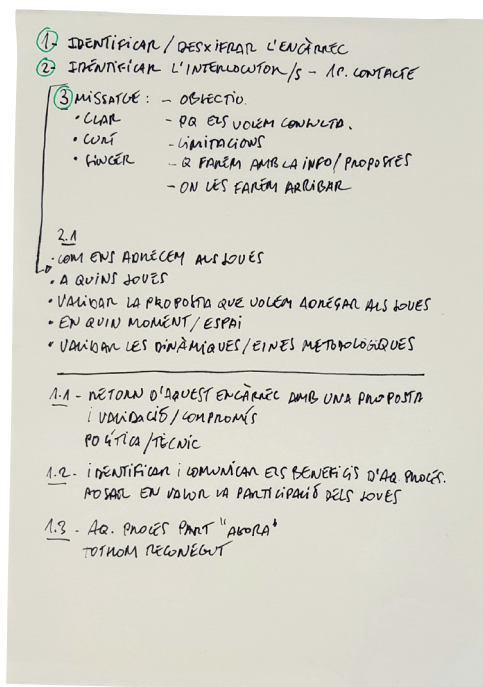
En aquesta fase s'han d'identificar els interlocutors que són rellevants per a la iniciativa. Sempre s'haurà de tenir en compte tant els infants que participen de la iniciativa com els altres infants del territori, així com el personal tècnic que fa de pont. A més, s'han d'identificar entitats de serveis o de la comunitat, altres agents o grups. S'ha de pensar com adreçar-se a ells i elles. Una vegada identificats, cal una construcció col·lectiva dels objectius, els espais i les eines metodològiques, per què volem consultar, què farem amb les propostes. En certa manera, els elements que han de poder concretar col·laborativament serien els següents:

Definir compromisos i responsabilitats (calendari i temporalització, rols, retorn...).

Dinàmiques: metodologia expressiva per facilitar la comunicació.

- **Transparència:** garantir l'autenticitat i els compromisos.
- **Transversalitat de comunicació** i operativitat del procés.

Territorialització del procés, fer-lo vivencial i de proximitat.

El grup d'infants aportarà els elements per a un procés més proper a recollir les opinions i aportacions del col·lectiu d'infants en cas que participin com a representants; aquest és el cas més habitual, ja que difícilment podran ser-hi presents tots els infants d'un territori. En certa manera, els infants dissenyen el que seria la recerca d'aportacions del seu col·lectiu. Aquesta fase s'acabaria quan s'articula el procés d'indagació dels reptes que s'han plantejat. L'aproximació a altres infants i la contribució a pensar i dissenyar les eines i els mecanismes que ho faran possi-

ble promou el lideratge dels infants. Aquesta fase ha reforçat el grup de treball i el sentit que tenen, ja que ha incorporat elements d'avaluació i revisió de l'assoliment dels reptes que es proposen. La generació de **magnetisme participatiu** (Novella i Llena, 2018) es dona dins del grup d'infants implicats en el codisseny, però també és un repte que aquests es proposen per implicar més infants en el procés i en l'exercici de la seva ciutadania.

Fase III. Articulació del procés, accionant el pla de treball i identificant respostes per als reptes definits

Aquesta fase s'inicia en el moment que s'articula el procés acordat en el codisseny on els infants han estat actius. En certa manera, es posen en acció les propostes que busquen el magnetisme participatiu i la generació de la informació que s'han proposat recollir per identificar les respostes a la qüestió que indaguen.

És probable que en el procés desenvolupat dins d'aquesta fase sigui necessari que es creï una comissió de seguiment per anar reajustant algunes de les accions concretades en funció de les incidències que es produiran en el dia a dia. A partir de la iniciativa i de les funcions que s'han assignat al grup d'infants, així com del nombre d'infants implicats, en aquest moment l'acció serà més o menys desenvolupada per l'equip de tècnics o per una empresa de suport. És important reconèixer quines són les possibilitats d'acció que té el grup d'infants, així com el suport d'altres agents que necessiten per accionar el pla de treball. Els infants han de decidir en què volen implicar-se més o menys i quines coses poden delegar a altres agents. En certa manera, la presència dels infants l'han de regular els mateixos infants en funció dels interessos i de les possibilitats d'acció que tenen. És un moment d'anàlisi i d'avaluació sobre les seves capacitats i accions específiques per a la qüestió que volen dur a terme.

En el moment que s'hagin recollit les aportacions dels diferents infants de la ciutat i aquestes s'hagin preparat per ser analitzades, és probable que l'activitat del grup d'infants s'incrementi. I probablement aquesta activitat serà organitzada per comissions temàtiques o per alguna lògica que ells i elles hagin identificat i reconegut. La lectura i interpretació de la informació recollida els permetrà anar concretant algunes aportacions. L'espai àgora serà, per excel·lència, l'espai per contrastar resultats, compartir i generar aportacions. En el cas que s'hagi treballat per comissions temàtiques, cal que el grup d'infants tingui una visió global i contrasti les evidències de cada bloc temàtic.

En aquesta fase, tant important és la identificació de les aportacions i la seva elaboració com saber comunicar-les perquè arribin tant a polítics com a la resta de ciutadania. En certa manera, prenen una elevada rellevància les estratègies comunicatives que permetran retornar als implicats i la ciutadania en general tot allò que hagi sorgit de les aportacions donades.

Aquesta fase s'acabarà amb l'elaboració d'un informe dels resultats obtinguts i de la resposta que el grup d'infants dona als reptes que se'ls va plantejar. Podria ser que la redacció de l'informe estigués més en mans de tècnics i/o altres professionals, però la revisió i validació d'aquest informe estarà en mans dels infants. Els infants han de garantir que allò que s'hi recull és realment el que han manifestat els infants implicats.

Fase IV. Tancament del procés i retorn

La iniciativa participativa es tanca en el moment que el grup d'infants retorna, difon i valida els resultats amb altres infants, així com eleva les aportacions en format d'informe, o no, als referents polítics que van fer-li l'encàrrec participatiu. D'aquesta manera es tanca el procés de compromís ciutadà, tot i que és molt probable que tingui continuïtat des de la vinculació individual com a ciutadà però també com a col·lectiu.

En el marc d'aquesta fase, cal que el grup gran revisi el pla de treball que van preveure a l'inici. Aquesta revisió ha estat activa al llarg de totes les fases a fi d'ajustar-se a tot el que s'anava esdevenint en el procés i revisant l'adequació de les decisions que s'havien pres. Però en aquesta fase, el sentit que pren és d'avaluació del procés i de reconeixement dels reptes assolits, així com de la manera que s'han assolit. És un espai per reforçar les seves capacitats ciutadanes, el valor de l'aportació col·lectiva feta i la identificació d'elements que potencien la seva implicació com a ciutadans i ciutadanes. Les fortaleses i febleses del procés donen elements al grup per continuar treballant i vinculant-se a l'exercici de la ciutadania. Aquesta vinculació pot ser des de la promoció de l'associacionisme, vinculacions individuals, o donant continuïtat al grup constituït.

En aquesta fase, és molt important el reconeixement de la feina feta i de la seva figura de ciutadà i ciutadana. En l'espai de trobada i retorn amb les figures polítiques implicades no només s'ha d'agrair la feina feta i el compromís que han tingut, sinó sobretot cal explicitar la resposta política que es farà de les aportacions fetes i la concreció d'alguna de les accions directes que es derivarà de l'informe. En certa manera, els infants han de poder veure la incidència que pot arribar a tenir la feina feta.

Podria ser que es constituís un grup de seguiment d'infants que vetllés pel desenvolupament dels compromisos dels polítics, així com per algunes qüestions o dubtes que es generessin de l'aplicació de les aportacions. En aquesta fase, és tan important donar valor als resultats com al procés que han liderat. L'anàlisi del procés els permet identificar les estratègies i els procediments participatius que transferiran a altres experiències.

Un procés participatiu d'implicació en el territori i amb el col·lectiu al qual pertany hauria d'acabar amb el sorgiment de nous reptes participatius que el grup d'infants lideraria de manera autònoma, organitzada i amb el suport municipal. El repte rau a amplificar les oportunitats que el col·lectiu d'infants projecta i imagina.

46

**Departament
de Promoció
de la Infància**

Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

6. ORIENTACIONS A CAU D'ORELLA. APORTACIONS DE CARÀCTER PRÀCTIC PER IMPULSAR LA PARTICIPACIÓ INFANTIL

En aquest apartat ens endinsarem en unes orientacions de caràcter més pràctic que facilitin l'inici del procés de millora de la participació infantil, i que n'impulsin la continuïtat i potenciació. Aquestes orientacions sorgeixen dels avenços que els membres del grup motor reconeixen que han assolit, i s'han analitzat i classificat en funció del contingut que aportaven.

A continuació, trobareu orientacions per incorporar la participació infantil i les veus dels tècnics que aporten llum per assumir i liderar el procés.

- **Actualment, hi ha marcs jurídics de compliment obligat al voltant de la participació infantil. Tenint-los com a referència, l'equip de govern aposta per incrementar la participació infantil com a ciutadania activa. El repte, com a ciutat, és avançar de manera compromesa en l'impuls de formes diverses i variades de la participació infantil "amb" i "des dels" infants. La millora dels equipaments, serveis i projectes necessita els infants com a principals coneixedors i analistes de les necessitats i els usos.**

"La participació infantil és un dret dels infants i una obligació dels estats i d'altres administracions per donar compliment als diferents textos legals" (*Convenció sobre els Drets dels Infants*, entre d'altres).

"La importància d'intencionalitat i voluntat política de voler treballar de manera compromesa respecte a la participació dels infants, cosa que facilitarà un encàrrec clar i possiblement pronosticarà la sostenibilitat i la inclusió de les propostes dels infants."

"S'ha d'entendre la complexitat d'aquesta tipologia de projectes i sobretot entendre la vàlua del fet de treballar amb les expectatives de la ciutadania i quina hauria de ser la millor forma de gestionar-la." "És necessari impulsar la participació dels infants per tal de conèixer el seu punt de vista sobre els serveis, programes i projectes per adaptar-los més a les seves necessitats i millorar-los (la veu de l'infant és imprescindible, així com la seva capacitat de veure coses de les quals els adults no ens n'adonem)."

- **Amb la participació dels infants hi guanyem tots i totes, hi guanya la ciutat. Inicialment pot semblar difícil, fins i tot impossible, però és una oportunitat per incrementar la qualitat del procés i de les aportacions que se'n derivin. Es pot començar amb petites iniciatives que siguin sostenibles, que donin garanties de percepció d'èxit per tots els agents implicats i que facin ser optimistes que és possible.**

"Si en la nostra feina donem la possibilitat d'incorporar també les opinions i aportacions de la ciutadania que són ara infants, veurem que les possibilitats d'innovar i millorar els projectes/serveis/equipaments en els quals treballem augmenten considerablement."

“Si incorpores els infants, millora tot el procés. És possible que d’entrada se’ns faci difícil veure com pots tenir en compte l’opinió dels infants, però si li dones dues voltes, si et poses en la seva pell i els incorpores, veuràs com s’enriqueix tot el projecte. Si simplifiquem el llenguatge, t’entén millor tothom.”

“Creure en la participació i ser proactius. Donar valor al sistema.”

- Els infants són ciutadans del present, de l’aquí i de l’ara. Ens hem de desprendre dels estereotips i prejudicis sobre les seves capacitats i possibilitats de participar, per construir una representació de ciutadans amb expertesa i portadors de propostes. En les iniciatives participatives que s’impulsin s’ha de garantir l’equitat participativa en funció de la classe social, el gènere, l’ètnia, l’edat, l’orientació sexual o la diversitat funcional, entre d’altres.

“És fals que els infants són els futurs ciutadans. Avui ja són ciutadans de ple dret i per tant ja han de poder opinar i responsabilitzar-se d’allò que passa al seu entorn.”

“Tenir una mirada oberta i neta. Apartar els prejudicis i estereotips.”

“Reconeixement dels infants com a portadors d’idees i iniciatives, i els polítics haurien de ser conscients que els infants són un veritable valor per avançar en la construcció de la ciutat.”

“En tots aquests mesos s’ha canviat la imatge dels infants, i la necessitat i utilitat per a tots i totes d’incorporar la seva visió/mirada/aportacions (expertesa) a la vida de la ciutat.”

- Els equips tècnics han de definir què entenen per participació. Han de construir el seu marc de referència compartit i significat des del qual es configuraran les iniciatives participatives.

“Per aconseguir que els infants formin part de la vida de la ciutat, no només cal definir bé què entenem per participació infantil, sinó que cal repensar el concepte de participació en si.”

“S’ha d’ampliar la mirada en relació amb el concepte de participació infantil.”

- S’ha de garantir la sinceritat des del principi fins al final. Els equips de professionals definiran honestament què entenen per participació, quina és la seva finalitat, el grau de vinculació que possibilita i el procés que inicialment es representen. Després ho compartiran amb els infants, en

un llenguatge comprensible, i s'iniciarà un procés de negociació i consens de les condicions en què es produirà la participació. Així, el procés participatiu és codissenyarà conjuntament entre els infants i els adults de referència. El protagonisme infantil s'assolirà en la mesura que s'incorporin en la definició de la mateixa participació. S'ha de vetllar per ser coherents en el procés participatiu que s'acordi conjuntament, i evitar al màxim desvirtuar i instrumentalitzar la participació dels infants.

“Adequar la informació i que sigui suficient.”

“Per impulsar la participació amb els infants, en primer lloc és important fer un exercici de sinceritat per deixar clar des del principi què extraurem de les seves aportacions, fins a quin punt la participació és consultiva o vinculant, per tal de no caure en l'engany i no fer-los sentir estafats i instrumentalitzats. És important posar en valor la seva condició d'experts en l'àmbit en qüestió.”

“La importància de partir d'un projecte de participació clar, rigorós, que expliciti objectius i metodologia clara, posant els infants en el centre.”

“Tenir presents els reptes metodològics: rigor, transparència, governança (espais per a la presa de decisions), avaluació contínua i participada, indicadors que mesurin l'apoderament dels infants, l'autoorganització, la inclusió, l'impacte del procés i les propostes.”

- **La participació dels infants no ha de reproduir dinàmiques adultes. Cal incorporar unes altres lògiques de gestió de l'espai i el temps; ha de vincular-se als seus interessos i motivacions; i ha de garantir dinàmiques lúdiques i creatives que s'ajustin a la seva singularitat de ciutadà. S'ha de vetllar per generar un magnetisme participatiu.**

“Cal posar-se al lloc dels infants en la seva diversitat, considerant el seu imaginari identitari, les seves motivacions i necessitats, i els llenguatges que utilitzen, per facilitar que puguin participar i decidir sobre tot allò que els afecta.”

“Adequar el procés per tal que ells siguin els protagonistes (els adults només fem el paper de facilitar i acompanyar), que es promogui la seva implicació (sentir-se escoltat, valorat, útil, còmode, veure un resultat...), i afavorir que els processos siguin amens i lúdics (metodologia activa).”

“Afavorir l'ús d'eines d'internet, i potser també dels dispositius mòbils, dins de la metodologia dels programes per millorar la comunicació i les dinàmiques participatives.”

“Estratègia relacional i territorial vinculada a la participació: proximi-

tat, pluralitat de mirades, accessibilitat, contínuum, respectar el tempo dels infants.”

“Els infants són creatius i innovadors per naturalesa i, per tant, són agents de canvi prioritaris. Els adults hem de ser capaços de cercar propostes diferents i innovadores que els motivin a implicar-se per tal que les seves aportacions siguin un gran plus.”

- Els infants implicats en iniciatives i/o processos participatius han de tenir retorn de la incidència de les seves aportacions. La participació dels infants els ha de permetre reconèixer alguns dels avenços que aporten i que s'incorporen en el seu entorn per petits que siguin. Incorporar-los en l'avaluació i el seguiment del procés incrementa la qualitat de la participació.

“Les propostes dels infants han de portar a accions concretes vinculades a la millora de la qualitat de vida dels mateixos infants i de la ciutadania amb l'avaluació i el seguiment per part dels nois i de les noies, fent servir també eines d'internet.”

“Donar compte i retorn: explicació de quines decisions s'han pres al voltant de les propostes rebudes. Per tant, l'equip tècnic ha de garantir que les aportacions dels infants són vinculants, hi haurà retorn i incidiran en la transformació de l'entorn.”

Estem arribant al final del document. I, potser, no saps per on començar: no passa res. Tots i totes alguna vegada hem tingut aquesta sensació. La incertesa del que suposa el disseny d'una iniciativa participativa és complex perquè hi intervenen molts i diversos elements. El salt qualitatiu que busca promoure aquest canvi de mirada no es pot assolir d'avui a demà. Però el que és clar és que no ho hem d'endarrerir més. I si volem ser coherents i sincers amb els infants, hem de promoure el canvi amb ells i elles. Per això, quan en tinguis l'oportunitat, proposa-t'ho, llença't i convida nens i nenes a pensar junts com podeu fer-ho possible. Seieu junts i definiu el repte, el camí per abordar-lo, i ja veuràs que, a poc a poc, sense que te n'adonis, estaràs promovent la participació ciutadana dels infants. Ells i elles són uns col·laboradors excel·lents, tenen l'expertesa i el compromís com a ciutadans que estimen la seva ciutat.

7. BIBLIOGRAFIA

Ajuntament de Barcelona (2011). *Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona*. Butlletí Oficial de la província de Barcelona (14 de febrero de 2011). Barcelona: Diputació de Barcelona.

Agud, I. (2014). *Participació infantil i educació. Escola, Lleure i Consells d'Infants*. (Tesis doctoral). Facultat de Pedagogia. Universidad de Barcelona. Recuperat de https://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/57543/1/IAM_TESI.pdf

Agud, I., Novella, A., i Llena, A. (2014). *Conditions for an effective children's participation, according to children's voices*. *Revista de Cercetare și Intervenție Socială*, 46, 9-21.

Asociación Internacional de Ciudades Educadoras (2004). *Carta de Ciudades Educadoras*. VIII Congreso Internacional de Ciudades Educadoras. Génova. Italia.

Chawla, L. (2001). *Evaluating children's participation: seeking areas of consensus*. *PLA Notes*, 42, 9-13.

Comité de los derechos del niño. (2009). *El derecho del niño a ser escuchado*. Observación General n°12. Recuperat de: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/>.

European Commission (2013). *Commission Recommendation: Investing in children: breaking the cycle of disadvantage*. Brussels: EC. C (2013) 778 final.

Franklin, B. (1997). *Levels of participation*. A J. Boyden, J. Ennew. *Children in focus: a manual for participatory research with children*. Estocolmo. 462 Grafisk Press.

Generalitat de Catalunya. (2010, 27 de maig). *Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (14/2010)*. A *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* N° 5641 [en línia]. Recuperat de: <http://www.parlament.cat/document/nom/TL115.pdf>.

Generalitat de Catalunya. (2013, 23 de juliol). *Pacte per a la infància a Catalunya*. Direcció General d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència. Recuperat de: http://benestar.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicos/07infanciaiadolescencia/pacte_infancia__catalunya/bases_pacte_infancia.pdf.

Generalitat de Catalunya. (2013, 23 de juliol). *Decret dels consells de participació territorial i nacional dels infants i adolescents de Catalunya (200/2013)*. A *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* N° 6425 [en línia]. Recuperat de: http://benestar.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicos/07infanciaiadolescencia/observatori_drets_infancia/destacats_columna_dreta/decret_consell_participacio_territorial_nacional_infants_adolescents.pdf.

Hart, R. (1993). *La participación de los niños: De la participación simbólica a la participación auténtica*. Colombia. Gente Nueva.

Hart, R. (2001). *La Participación de los niños en el desarrollo sostenible*. Barcelona: UNICEF, P.A.U. Education.

Institut Infància i Adolescència de Barcelona (2016) *Participació de nois i noies a Barcelona. Oportunitats per a la coproducció de la ciutat amb i des de la infància i l'adolescència*. http://institutinfancia.cat/wp-content/uploads/2016/11/participacio_nois_noies_barcelona_oct2016.pdf

51

**Departament
de Promoció
de la Infància**

Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

Institut Infància i Adolescència de Barcelona (2017) *Avaluació del programa Audiència pública de nois i noies de Barcelona*. <http://institutinfancia.cat/projectes/audienciapublica/>

Lansdown, G. (2001). *Promoting Children's Participation in Democratic Decision-Making*. Florencia, Itàlia. UNICEF Innocenti Research Center. Sitio.

Llena, A. i Novella, A. (2018). *Impulsar la participació infantil*. Los consejos infantiles y adolescentes. Barcelona: Graó.

Novella, A. (2012). Novella, A. (2012a). *La participació infantil: concepto dimensional en pro de la autonomía ciudadana*. TESIS Teoría de la Educación. Educación y Cultura en la Sociedad de la Información, 13 (2), 380-403.

Novella, A. (2017). *La participació d'infants i adolescents*. Orientacions per impulsar i potenciar-la en processos i canals de participació ciutadana. Comissionat de Participació. Ajuntament de Barcelona.

ONU (2018). *Agenda 2030 para el desarrollo sostenible*. Asamblea General de la ONU. Recuperat de: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/2015/09/la-asamblea-general-adopta-la-agenda-2030-para-el-desarrollo-sostenible/>

Roman, B. (2016). *Ética de los Servicios sociales*. Barcelona. Herder.

Shier, H. (2009). *Children as Public Actors: Navigating the Tensions*. *Children and Society*, 24, 24-37.

Treseder, P. (1997). *Empowering children and young people. Training manual, promoting involvement in decision-making*. CRO / Save the Children.

Trilla, J., i Novella, A. (2001). *Educación y participación social de la infancia*. *Revista Iberoamericana de Educación*, 26, 137-164.

Trilla, J., i Novella, A. (2014). En A. Novella, A. Llena, E. Noguera, M. Gomez, T. Morata, J. Trilla, I. Agud i J. Cifre-Mas. *Participación Infantil y Construcción de la Ciudadanía*. Barcelona: Graó.

UNICEF (2008). *Bases para un debate sobre la participación infantil en el ámbito local*. Comité Español. Recuperat de: <http://www.ciudadesamigasdelainfancia.org>

ANNEX: RECULL D'EXPERIÈNCIES SOBRE LA PARTICIPACIÓ DE LA INFÀNCIA A LA CIUTAT DE BARCELONA

Des de fa molts anys, l'Ajuntament de Barcelona promou la participació de la infància des d'àmbits i nivells diversos: des d'escollar la veu dels infants fins a la consulta directa, o en processos deliberatius, entre altres.

A continuació es recullen de manera descriptiva una sèrie d'experiències diverses de participació dels infants que s'han dut a terme en els darrers anys. Totes han estat significatives a l'hora de crear una cultura de participació dels infants a la ciutat.

D'altra banda, el procés d'autoaprenentatge iniciat el 2017 per part dels tècnics i tècniques municipals de les àrees i els districtes implicats en el Grup Motor de Participació dels Infants de l'Ajuntament de Barcelona, amb el suport de la Universitat de Barcelona, està ampliant aquest paradigma de la participació dels infants amb un cos conceptual comú entre aquest equip tècnic municipal, fet que facilita que es posin en marxa noves experiències de participació amb els infants. Per tant, aquest annex que teniu a les mans, és un document en construcció que s'anirà ampliant amb noves experiències de participació dels infants.

• Audiència Pública als nois i noies de Barcelona

L'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB) promou aquest procés participatiu, que des de fa 24 anys convida els infants i adolescents de la ciutat (alumnat de 6è de primària, secundària i educació especial) a fer propostes a l'equip de govern de la ciutat i als regidors/ores de cada districte sobre una temàtica concreta, diferent cada curs. El programa desenvolupa activitats als deu districtes municipals i també d'àmbit de ciutat. Després d'un procés col·lectiu de reflexió desenvolupat al llarg del curs, els nois i noies presenten les conclusions (compromisos i propostes) en actes d'audiència pública presidits per les regidories de districte i per l'alcalde, amb el compromís municipal de donar-ne una resposta raonada. Els infants fan un seguiment de la resposta a les seves propostes. Els deu districtes tenen activitats del projecte de l'Audiència Pública als nois i noies de Barcelona, incloent-hi l'acte d'audiència al districte.

• El Pregó de la Laia: la Veu dels Infants

El Pregó de la Laia és una activitat impulsada pel Departament de Promoció de la Infància de l'Ajuntament de Barcelona que dona veu als nens i nenes de 3r, 4t i 5è de primària perquè, des de la seva mirada, opinin i facin propostes de millora per a la ciutat. Es porta a terme des de l'any 2004 per fer participar els infants en la redacció del pregó que anualment es pronuncia per les festes de Santa Eulàlia. Actualment és un programa educatiu que posa l'accent en la participació democràtica i ciutadana. La lectura pública del Pregó pretén donar-los protagonisme, fer difusió i visibilitzar la seva feina i fer arribar

les seves propostes tant al consistori com a la ciutadania. Set districtes de la ciutat participen al Pregó de la Laia.

Amb la voluntat que l'exercici de la participació dels infants sigui cada cop més real, i que per tant es pugui establir un diàleg directe amb els i les responsables polítics, el 2015 se'n va iniciar una nova etapa. Els infants, agrupats per centres educatius d'un mateix districte, elaboren el Manifest de Districte, que es llegeix a la sala de plens dels diferents districtes i incorpora un torn obert de paraules on els nens i nenes interpel·len els representants polítics i els fan arribar els seus projectes, suggeriments i queixes. S'estableix, així, un diàleg molt ric i molt ben valorat per tots els agents implicats.

• **Pla de Mobilitat Urbana 2019-2024**

El 2018 l'Àrea d'Ecologia Urbana va portar a terme un procés participatiu ampli i divers per elaborar el Pla de Mobilitat Urbana per al període 2019-2024. A més de les sessions obertes a la ciutadania, es van programar accions amb col·lectius específics (infància, gent gran, dona, persones amb diversitat funcional, etc.). Durant el mes de juny de 2018 es van celebrar sis sessions amb grups-aula de quatre escoles de la ciutat. La dinàmica participativa duta a terme va posar de manifest la percepció dels infants sobre els problemes relacionats amb la mobilitat i va recollir les solucions que proposen.

• **Pla del joc a l'espai públic 2020-2030**

En el marc del Pla del joc a l'espai públic 2020-2030, es va dur a terme un procés participatiu amb infants per a la transformació del Parc Central de Nou Barris i el Parc de la Pegaso. Aquest projecte s'emmarca dins de l'Estratègia Barcelona dona molt de joc i la mesura de govern presentada el 23 de febrer de 2018 al Ple Municipal per afavorir un canvi en el reconeixement de la importància social del joc a l'espai públic com a política urbana. En aquest procés de co-creació hi han participat 170 nens i nenes.

• **Punts Jove, Informa't i Participa (Punts JIP)**

El Departament de Joventut de l'Àrea de Drets Socials ofereix un servei municipal d'acció socioeducativa adreçat a adolescents i joves estudiants de 12 a 16 anys dels centres d'ensenyament secundari (públic i concertat) i altres alumnes de postobligatòria (batxillerat i cicles formatius). Aquest servei, sempre coordinat amb les direccions dels centres, s'ofereix mitjançant els Punts "Jove, Informa't i Participa", anomenats Punts JIP, i es concreta en un espai d'atenció presencial estable que permet als i les joves fer consultes i relacionar-se amb el/la dinamitzador/a.

Un dia a la setmana durant l'hora del pati els i les professionals donen servei als centres d'educació secundària, tot i que les intervencions normalment són moltes més: formació i coordinació de delegats, intervencions a l'aula sobre temàtiques d'interès a l'espai de tutories, organització de campanyes informatives, activitats de dinamització, suport a la creació de projectes i activitats a iniciativa de l'alumnat, acompanyament a equipaments i recursos, etc. Aquest servei no és limita únicament a incidir en estratègies dinamitzadores dins els centres, sinó que facilita que les activitats dels i les estudiants es facin també fora de l'institut.

A finals de 2018 els Punts JIP funcionen a 79 instituts d'ensenyament secundari (IES) de la ciutat durant les hores de pati o també a les entrades i sortides dins de l'horari escolar dels i les joves.

Igualment, cal esmentar el Servei d'Informació i Dinamització als Centres d'Educació Secundària i de Formació Professional té com a objectius principals:

55

**Departament
de Promoció
de la Infància**

Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

- Informar i orientar l'alumnat sobre diferents àmbits de la seva vida per a la seva capacitat enfront la presa de decisions autònoma i responsable, tot garantint la igualtat d'oportunitats: itineraris acadèmics, lleure educatiu, món laboral i ocupació, recursos municipals, salut, viatges juvenils, etc.
- Detectar les necessitats i interessos informatius, formatius i d'altra naturalesa de la comunitat estudiantil.
- Promoure la realització d'activitats de difusió i creació cultural, esportiva, formativa i de temps lliure dins i fora del centre educatiu.
- Facilitar la relació i el vincle entre els alumnes dels centres educatius i els equipaments, els serveis adreçats a joves i les entitats i associacions juvenils dels districtes, mitjançant la realització d'accions o activitats conjuntes i/o complementàries.
- Fomentar les iniciatives participatives socials de l'alumnat dins i fora dels instituts.
- Fomentar l'adquisició d'hàbits de consulta i els mecanismes de participació acompanyant tècnicament i metodològicament les diferents iniciatives dels nois i noies, posant èmfasi tant en el resultat com en el procés, entès com una oportunitat educativa.
- Potenciar els òrgans de representació i de participació existents als centres d'educació secundària.

• Programa Baobab d'educació en el lleure des d'una mirada comunitària

El Programa Baobab, promogut per l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB), té la finalitat de promoure i consolidar el lleure educatiu a diferents barris de la ciutat on és feble o inexistent. El programa vol impulsar

i enfortir especialment el lleure organitzat per joves que a partir de l'associacionisme porten a terme una tasca voluntària amb una intenció educativa explícita adreçada a infants i joves. La filosofia Baobab situa l'infant al centre. Als campaments d'estiu, el grup d'infants co-construeixen el projecte que volen treballar durant les llargues vacances, i hi reflexionen i l'avaluen diàriament.

• Camí escolar, espai amic

L'Institut Municipal d'Educació de Barcelona impulsa el projecte Camí escolar, espai amic, pensat perquè els nois i les noies de la ciutat guanyin autonomia personal i qualitat de vida mentre van i venen sols a l'escola, passegen pel parc, van al casal o a fer esport, etc. El projecte també promou un compromís de participació de la comunitat. Els delegats/ades de classe participen en la realització de la diagnosi, que s'inclou als objectius de cada escola.

El programa es va implementar l'any 2006 als districtes de Gràcia, l'Eixample, Sant Martí i Sants-Montjuïc. El desembre de 2018 hi havia 114 escoles de tots els districtes amb un Camí escolar inaugurat i 28 escoles que el podran inaugurar entre els cursos 2018-2019 i 2019-2020.

• Programa Delegats/ades als centres escolars

El Programa Delegats/ades és una eina per educar en la participació des del propi centre educatiu. L'impulsen el Departament de Joventut, l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB) i el Consell Escolar, i té com a objectiu fomentar la cultura participativa de l'alumnat en el marc dels centres educatius de la ciutat.

Aprofitant que el centre educatiu és un espai social privilegiat per aprendre a participar i per educar en les competències bàsiques de ciutadania, el Programa Delegats/ades treballa la participació des d'un punt de vista integral, partint de la idea que la millor manera d'aprendre a participar i organitzar-se és a través de la pròpia pràctica participativa.

Aquest programa consisteix en una formació dirigida a les persones delegades de classe i representants de l'alumnat al Consell Escolar de Centre, sense que en quedin exemptes les assemblees d'estudiants. El Consell de la Joventut de Barcelona es fa càrrec de la formació, en la qual participen els dinamitzadors dels Punts JIP que donen servei als centres escolars. Després de la formació, els delegats i delegades tenen el suport, acompanyament i assessorament del dinamitzador/a del JIP en el foment de la participació. En aquesta fase del programa, els objectius són:

- Fomentar les iniciatives participatives socials de l'alumnat dins i fora dels instituts.
- Fomentar l'adquisició d'hàbits de consulta i els mecanismes de participació acompanyant tècnicament i metodològicament les diferents iniciatives dels nois i noies, posant èmfasi tant en el resultat com en el procés, entès com una oportunitat educativa.
- Potenciar els òrgans de representació i de participació existents als centres d'educació secundària.

Finalment, per a les eleccions del 2019, els Consells Escolars de Centre volen utilitzar la plataforma Decidim Barcelona per facilitar els alumnes les eleccions i el procés de votacions als consells escolars dels centres escolars, per tal de facilitar la participació dels alumnes.

57

**Departament
de Promoció
de la Infància**

Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

• **Participació dels infants en el pla municipal Focus Infància i Ciutadania 2017-2020: una Barcelona on créixer i viure la infància i l'adolescència**

Aquest pla municipal es presenta com el marc de planificació i transversalització de les principals polítiques que afecten la infància i l'adolescència a la ciutat. Incorpora algunes de les aportacions dels infants realitzades a través d'un procés participatiu des d'un model ludicopedagògic que es va portar a terme l'any 2018, a 22 centres (una escola i 21 casals infantils, ludoteques i centres oberts) i en el qual van participar 321 infants de 6 a 13 anys. Les propostes es van recollir a partir dels quatre drets i els deu reptes del Focus. La principal preocupació dels infants és la prevenció, detecció i atenció de totes les formes de violència contra els infants; en segon lloc, la millora de la salut; en tercer lloc, la inclusió social i la igualtat d'oportunitats, i en quart lloc, l'ampliació de les oportunitats de lleure inclusiu per als infants. A l'enquesta de valoració del procés participatiu, un 80% dels infants va considerar la dinàmica com a "divertida" en el seu conjunt, un 91,6% van trobar que era "molt" o "bastant" fàcil fer les propostes de millora de la ciutat, i un 91,2% van considerar que fer propostes va valer la pena i que va ser útil haver treballat per millorar la ciutat.

• **Programa Parlen els nens i nenes: el benestar subjectiu de la infància a Barcelona**

"Parlen els nens i nenes: el benestar subjectiu de la infància a Barcelona" és un programa de coneixement sobre el benestar dels infants a la ciutat des del seu punt de vista i amb el seu protagonisme. Impulsat l'any 2018, per l'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona i realitzat per l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona, vol ser una eina de recerca periòdica d'ampli abast social i territorial per conèixer com estan en diferents àmbits de les seves vides els nens i nenes de 10 a 12 anys. El programa es basa

en metodologies participatives i en la recerca orientada al canvi, a partir de l'anàlisi de les propostes dels nens i nenes de millora del seu benestar.

El programa "Parlen els nens i nenes" es fonamenta en el dret dels infants a ser escoltats i que les seves opinions siguin tingudes en compte i, alhora, en el seu dret a ser una peça clau i que tothom actuï pensant en el seu interès. Per això, es desenvolupa en tres fases:

1. Enquesta sobre benestar subjectiu: es recullen dades sobre benestar dels infants preguntant directament als nens i nenes i no a les persones adultes amb qui conviuen. Participen a l'enquesta 4.000 nens i nenes d'entre 10 i 12 anys de la ciutat, en una mostra representativa per a tots els districtes, gràcies a la complicitat de 52 escoles de la ciutat.
2. Tallers participatius: es fan 84 tallers participatius a les escoles participants en els quals 2.000 nens i nenes ajuden a interpretar els resultats de l'enquesta i fan propostes de millora del seu benestar adreçades a l'Ajuntament i a altres administracions, a les escoles, a les famílies i als mateixos nens i nenes.
3. L'Agenda dels Infants: el coneixement generat en l'enquesta i durant els tallers s'analitza i sintetitza en una agenda de propostes dels nens i nenes de Barcelona. L'objectiu és obrir diàlegs socials i debats informats per trobar solucions, amb responsabilitats compartides, a les seves demandes. El Grup Altaveu, conformat per una trentena de nois i noies d'11 a 13 anys que han participat a totes les fases del programa, s'encarrega de donar a conèixer l'Agenda dels Infants a responsables polítics, serveis municipals, entitats i agents socials de la ciutat, començant per l'alcalde.

L'any 2018, s'ha presentat l'Agenda del Infants al plenari del Consell de Ciutat i al 2019 està prevista la presentació a la Comissió Permanent del Consell de Ciutat.

• **Diagnòstic participatiu amb infants sobre la salut i els barris**

El 2017, l'Agència de Salut Pública de Barcelona va promoure un diagnòstic participatiu amb infants sobre la salut i els barris. L'objectiu era incorporar la població infantil als diagnòstics de salut comunitària per millorar la participació dels processos comunitaris. Es van utilitzar metodologies qualitatives amb grups d'entre 10 i 14 anys que van identificar els principals aspectes positius i negatius, tenint en compte la sensibilització dels professionals per incorporar-los i amb l'adaptació d'eines i mètodes adients per fer viable la participació dels infants.

• Projectes d'ApS de drets dels infants en col·laboració amb betevé

La Xarxa dels Drets dels Infants, promoguda per l'Ajuntament de Barcelona, ha impulsat aprenentatges servei (ApS) en formats de ràdio, televisió i web realitzats per infants per donar a conèixer la seva visió sobre els drets dels infants a través de mitjans audiovisuals.

• Recerca aplicada “Les intervencions psicosocioeducatives en famílies amb infants en risc en el marc dels serveis socials bàsics”

El gener del 2016, l'Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida de la Universitat de Girona, conjuntament amb l'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona, va presentar una anàlisi de l'eficàcia de les pràctiques professionals dels serveis socials dirigits als infants en risc i les seves famílies, per tal d'identificar les intervencions, estratègies i tècniques per millorar la situació de risc dels infants. Els centres de serveis socials seleccionats van ser: Raval Sud, Numància, Sant Gervasi, Vall d'Hebron i Besòs. Es va recollir l'opinió dels i les professionals però també de famílies i infants i adolescents atesos. Es van realitzar 39 entrevistes a persones usuàries (7 a infants i adolescents i 32 a adults, dels quals 7 pares i 25 mares). Del total dels entrevistats, un 18% correspon a infants i adolescents. El grau de satisfacció obtingut presenta diferències segons si és una persona adulta o una persona menor de 18 anys la que respon: la puntuació mitjana global dels infants i joves és més alta que la dels adults.

S'han pogut identificar les intervencions, estratègies i tècniques relacionades amb el canvi o millora de la situació de risc dels infants, com ara: la participació d'infants i adolescents en els centres de serveis socials i el treball que es realitza de forma directa amb menors i les seves famílies; la recepció i acollida a les famílies; les tècniques i els factors del servei que influeixen, així com el seguiment i l'avaluació de les intervencions.

• Participació dels infants al PAM 2016-2019

El 2016, per primera vegada, es va obrir la possibilitat que els infants i joves fessin aportacions per a l'elaboració del Programa d'Actuació Municipal (PAM) 2016-2019. Es van realitzar 24 trobades dinamitzades en vuit districtes (Nou Barris, Horta-Guinardó, Gràcia, Sarrià-Sant Gervasi, Les Corts, Sants-Montjuïc, Eixample i Ciutat Vella), amb 382 assistents que van presentar 146 propostes.

• Normes Reguladores de la Participació Ciutadana

Les Normes Reguladores de la Participació Ciutadana aprovades el 6 d'octubre de 2017 defineixen el reglament quant a promoció i desenvolupament de

la democràcia participativa a la ciutat. Recullen que la Convenció sobre els Drets de l'Infant aprovada el 1989 per l'Assemblea General de les Nacions Unides garanteix als infants els drets de participació: informació adequada, llibertat d'expressió, ser escoltats i que les seves opinions es tinguin degudament en compte en totes les decisions que els afectin, segons la seva maduresa.

En el cas de les iniciatives ciutadanes, estan legitimades per signar-les les persones empadronades majors de 16 anys. En els processos participatius i òrgans de participació, hi poden intervenir les persones menors de 18 anys i, en alguns casos, no cal que estiguin empadronades a la ciutat. Finalment, en el cas de les consultes ciutadanes, només poden votar les persones més grans de 16 anys empadronades a la ciutat.

• InfantLab

El 20 de novembre del 2017 va tenir lloc la Jornada InfantLab, organitzada pel Departament de Promoció d'Infància per posar en valor l'opinió dels infants i adolescents en la definició de com han d'exercir la seva pròpia participació en la vida de la ciutat. Uns cent infants i adolescents van donar el seu punt de vista sobre quines característiques ha de tenir aquest marc estable de participació per tal de garantir que la seva opinió i els seus interessos siguin escoltats i tinguts en compte a l'hora de projectar les polítiques de ciutat. Els nois i noies van demanar que la participació fos fàcil, útil i divertida.

• Projectes de participació infantil als districtes

• Projectes de participació infantil al Districte de Ciutat Vella

“Decidim la urbanització de la plaça Carme Simó”: procés participatiu per decidir la remodelació urbanística d'una nova plaça que es genera en un espai al costat de l'Escola Baixeras. Es van realitzar tallers participatius entre el desembre del 2016 i el febrer del 2017, que integraven infants d'entre 6 i 12 anys i ciutadania adulta en el disseny dels espais. Es van tenir en compte els infants des del principi perquè és un espai que han d'utilitzar diàriament, tant amb l'escola, com a espai per al pati, com també amb les famílies. Les propostes dels infants sobre l'espai es van traslladar a un projecte urbanístic de llarga durada i també a la creació dels materials que s'utilitzaran en les estones de pati escolar. En el projecte s'hi ha implicat l'Escola Baixeras i l'Associació de Famílies d'Alumnes de l'Escola.

“Procés participatiu per a la remodelació de la Rambla del Raval i les places de Salvador Seguí i Vázquez Montalbán”: procés participatiu de remodelació d'aquests espais per transformar les dinàmiques lineals de la Rambla del Raval i aconseguir promoure més activitats i usos dels espais. El procés participatiu va tenir lloc del juny al setembre del 2017 i posteriorment es va

elaborar el projecte urbanístic. Es va crear una dinàmica participativa amb infants i adolescents a partir de 10 anys, als quals es va demanar que ubiqüessin en un mapa de l'espai que s'havia de remodelar els elements que els agradaria que hi hagués. Es va aprofitar també la Festa Major del Raval per desenvolupar aquestes dinàmiques i arribar a una major quantitat i diversitat de participants, tenint en compte criteris de gènere, contextos culturals, franges d'edat, etc. Paral·lelament, diverses entitats del barri, de manera consensuada amb el Pla de Barris Raval Sud-Gòtic Sud, han desenvolupat altres processos participatius amb la infància per conèixer com perceben el territori i quines propostes fan per a aquesta remodelació urbanística.

Finalment, al 2019 es començaran a treballar els usos de l'espai públic i les places, posant el focus en una perspectiva d'interculturalitat.

61

**Departament
de Promoció
de la Infància**

Impulsem la
participació dels
infants en els
serveis i projectes
municipals

• Projectes de participació infantil al Districte de l'Eixample

L'any 2016, les escoles i instituts de l'Esquerra de l'Eixample que formen part del Camí amic van constituir el Consell dels Infants, a través del qual es pretenia que els infants i joves en edat escolar poguessin accedir directament al regidor del districte, fer-li arribar les seves demandes i poder debatre directament amb ell un parell de cops l'any. Prèviament, s'havia explicat als infants participants l'estructura del districte i els seus òrgans de direcció i els de l'Ajuntament. Aquest procés de debat s'ha concretat en una mesura de govern anomenada "Omplim de vida els carrers", a través de la qual s'han començat a materialitzar les demandes.

• Projectes de participació infantil al Districte de Sants-Montjuïc

La Taula d'Infància, Adolescència i Famílies (TIAF) la Marina és una xarxa comunitària per a la millora del benestar d'infants i adolescents que està portant a terme el Projecte per impulsar la participació d'infants i adolescents dels barris de la Marina. Des del coneixement compartit de la realitat de la infància en diferents àmbits (familiar, escolar, de lleure, esportiu, en els mitjans de comunicació, cultural, cívic i veïnal, etc.) i 2.000 persones aproximadament per promoure accions estables adreçades a augmentar les oportunitats, el nivell i l'abast de la participació d'infants i adolescents de la Marina. Entre les accions que s'han dut a terme destaquen: la constitució d'un grup de treball amb mestres de totes les escoles públiques del barri per dissenyar un pla de formació sobre participació d'infants i adolescents als centres educatius, l'impuls per a la creació d'un grup de nois i noies que assessorin, validin i codissenyin les propostes de participació adreçades als seus iguals i la manera com comunicar-les en els diferents àmbits i com aconseguir que tinguin un major protagonisme a la TIAF. El projecte s'ha presentat al Consell de Barri, que realitzarà al 2019 un monogràfic amb una revisió crítica d'aquests espais de participació pel que fa a la inclusió del veïnat menor d'edat i promourà la innovació en aquest sentit.

• Projectes de participació infantil al Districte de les Corts

El projecte Tria el verd de la Colònia! (#elverddelacolonia) és un procés participatiu realitzat el 2018 per fixar les propostes ciutadanes i els criteris per a la redacció del projecte executiu d'ordenació d'un nou espai públic de zona verda a l'interior d'illa de la Colònia Castells, de 10.000 metres quadrats. Es van realitzar tallers i jornades participatives on van tenir un paper especial les persones que sovint no són prou visibles ni protagonistes: les dones en la seva diversitat, la infància, la joventut, la gent gran, persones amb diversitats funcionals. Per al seguiment del procés participatiu es va utilitzar la plataforma Decidim.Barcelona, que va permetre informar de totes les trobades, consultar les actes i fer propostes en línia que després es debatien en les sessions propositives presencials. Les metodologies es van adequar a les necessitats dels diversos grups. Amb els infants de ludoteques i d'alguna escola es va treballar a través de dibuixos; es pretenia vincular i/o aproximar els espais d'estada i joc. Es va proposar un espai que propiciï activitats i jocs per a totes les franges d'edat (infantil, juvenil i més), per a totes les diversitats i que inclogui el moviment per promoure el joc creatiu lliure.

Escoles del districte participen al Pregó de la Laia, i des del 2015 es realitza el manifest del districte dels nois i noies que hi han participat.

Durant el 2019 s'iniciarà un procés participatiu relacionat amb la festa de Carnestoltes, per adaptar-la a les necessitats dels infants, i creant una comissió integrada per infants. Alguns exemples d'accions noves producte d'aquesta iniciativa són celebrar un premi per a les rues infantils, que els nens i les nenes formin part del jurat de les rues, etc.

• Projectes de participació infantil al Districte de Sarrià-Sant Gervasi

Escoles del districte participen al Pregó de la Laia, i des del 2015 es realitza el manifest del districte dels nois i noies que hi han participat.

• Projectes de participació infantil al Districte de Gràcia

S'estan promovent activitats per canviar els usos de les places atès que existeixen conflictes veïnals, sobretot a la plaça del Sol i a la plaça de la Virreina, on el consum d'alcohol és més elevat. Es pretén que els infants contribueixin a les decisions d'aquest procés participatiu; per això s'ha plantejat fer un quiosc de jocs i que els mateixos infants escullin a què volen jugar a les places. A la tardor del 2019 es preveu incorporar als plec de la programació de les places del districte la participació activa dels infants, impulsant un espai de participació i presa de decisions per tal que puguin decidir com es dinamitzen i quins usos tenen.

Escoles del districte participen al Pregó de la Laia, i des del 2015 es realitza el manifest del districte dels nois i noies que hi han participat.

- **Projectes de participació infantil al Districte d'Horta-Guinardó**

Escoles del districte participen al Pregó de la Laia, i des del 2015 es realitza el manifest del districte dels nois i noies que hi han participat.

Pel 8 de maig del 2019, amb motiu del Dia Internacional del Joc, es vol incorporar la participació infantil. Es proposa incorporar referents infantils en el procés, fins i tot comptar amb algun grup que pugui responsabilitzar-se d'algun espai.

En el procés participatiu de la rambla del Carmel que va tenir lloc durant el 2018 es va aconseguir que el jovent usuari de l'equipament s'impliqués en aquest procés participatiu. Fruit d'aquestes consultes durant el 2019 es farà l'avantprojecte de les millores de la Rambla del Carmel.

- **Projectes de participació infantil al Districte de Nou Barris**

Escoles del districte participen al Pregó de la Laia, i des del 2015 es realitza el manifest del districte dels nois i noies que hi han participat.

- **Projectes de participació infantil al Districte de Sant Andreu**

El projecte de la mitgera de la Plaça dels Drets dels Infants ha estat el resultat final del procés de representació realitzat amb alumnes de les escoles Ramon y Cajal i Ramon Berenguer III. La proposta dels infants va ser reinterpretada i validada tècnicament per l'equip d'arquitectes de Globus Vermell, l'Institut Municipal de Paisatge Urbà i el Districte de Sant Andreu. En el plec de condicions tècniques també es va incorporar la participació infantil en els casals infantils (participació de menors i les famílies en la dinàmica del servei) entre les obligacions de l'adjudicatari.

Escoles del districte participen al Pregó de la Laia, i des del 2015 es realitza el manifest del districte dels nois i noies que hi han participat.

- **Projectes de participació infantil al Districte de Sant Martí**

S'ha incorporant la participació com un element bàsic en els equipaments infantils i, des de la Direcció de Serveis a les Persones, es planteja fer un consell, taula o trobada amb infants del districte.

Escoles del districte participen al Pregó de la Laia, i des del 2015 es realitza el manifest del districte dels nois i noies que hi han participat.

- **Formació adreçada a professionals**

- **Grup Motor de Participació dels Infants**

El 2017 el Departament de Promoció de la Infància va crear el Grup Motor de Participació dels Infants, adreçat a professionals municipals, amb l'objectiu d'avançar en l'àmbit de la seva participació, a partir del coneixement de

les experiències que es duen a terme, la compartició del coneixement de les seves fortaleses i febleses, i la promoció de noves iniciatives de participació dels infants. Durant el 2018 el grup ha elaborat la guia *Impulsem la participació dels infants en els serveis i projectes municipals* i el 2019 treballarà la millora dels processos de participació existents amb infants i com avançar en noves formes de la seva participació. Alhora, es preveu ampliar el grup amb professionals d'altres administracions i es valorarà també trobar ponts amb les entitats de l'àmbit de la infància i l'adolescència.

- **Jornades formatives de participació d'infants amb el model Change Factory**

Al 2018 es va realitzar una formació en participació d'infants a la qual van assistir 36 professionals de l'Ajuntament, d'entitats de la Xarxa dels Drets dels Infants i de diferents entitats socials que treballen amb infants i adolescents. L'equip noruec Change Factory, integrat majoritàriament pels joves PRO ("joves experts"), van il·lustrar des de la seva experiència personal les claus del model noruec de participació, que passa per donar valor als coneixements dels infants posant-los al mateix nivell que els provinents de la recerca i dels professionals. Durant les jornades, alumnes de l'Escola Lluís Vives van presentar les seves propostes en relació amb el Focus d'Infància al Comissionat de Participació i Democràcia Activa de l'Ajuntament de Barcelona.

- **Projectes d'entitats amb subvenció i/o conveni**

- **Projecte Visc, convisc i participo**

El projecte Visc, convisc i participo, desenvolupat pel Consell de la Joventut de Barcelona amb el suport de l'Ajuntament, és un projecte d'acció educativa que, a partir de dinàmiques pròpies de l'educació no formal, promou la participació com a eina d'aprenentatge personal i col·lectiu i com a mecanisme amb capacitat d'incidència i transformació de l'entorn. A més a més, també s'expliquen les diferents vies de participació de l'alumnat tant dins dels centres educatius com fora, i es posa un èmfasi especial en el teixit associatiu juvenil del territori. Aquest projecte va dirigit a alumnes de 3r o 4t d'ESO dels centres educatius de secundària de la ciutat. Normalment, s'inclou en el marc de les assignatures d'ètica o similars, o també dins del Pla d'Acció Tutorial.

- **Consell de la Joventut de Barcelona**

El Consell de la Joventut és una plataforma d'associacions i col·lectius que representa la joventut organitzada de Barcelona i que treballa en xarxa per promoure l'associacionisme, generar discurs sobre les problemàtiques i inquietuds de les persones joves i contribuir a aportar propostes i construir alternatives.

- **Projecte Foment de la participació infantil i juvenil**

La Federació d'Entitats d'Atenció i Educació a la Infància i l'Adolescència (FEDAIA) porta a terme el projecte Foment de la participació infantil i juvenil amb l'objectiu de divulgar i promoure el projecte d'infants i adolescents "I tu, què opines?", fomentar la participació dels infants i adolescents en el disseny, l'execució i avaluació d'espais públics, i incorporar els infants i adolescents en els òrgans de participació de les entitats.

- **Projecte Accions de promoció social del programa de lluita contra la pobresa infantil**

Una de les activitats d'aquest projecte de la fundació Save The Children està orientada que els infants puguin exercir el seu dret de participació social amb l'objectiu d'incrementar la participació directa dels infants en el programa, en el disseny de les activitats, la consecució i la seva avaluació. També es difonen els drets civils dels infants i els adolescents, i en especial el dret a participació, entre els mateixos nens i nenes i també a les seves famílies.

- **Reconeixement de Barcelona com a Ciutat Amiga de la Infància**

El 2006 Barcelona va ser reconeguda per Unicef com a Ciutat Amiga de la Infància (CAI) i el 2018 ha estat renovada com a CAI pel disseny de polítiques públiques eficaces segons l'enfocament Agenda 2030. Aquestes polítiques es basen en la Convenció sobre els Drets de l'Infant (enfocament de drets i equitat), la promoció de la participació infantil i adolescent (enfocament de participació) i l'impuls d'aliances entre tots els actors relacionats amb la infància en l'àmbit municipal (enfocament d'aliances), i contribueixen a l'objectiu de millorar el benestar dels nens i les nenes, defensant-ne els drets, fomentant-ne la participació i fent de les ciutats entorns més habitables, especialment per als més joves.

- **La ràdio, eina de participació**

Intress: Institut de Treball i Seguretat Social, membre de la Xarxa dels Drets dels Infants, ha realitzat un taller durant el 2018 per conèixer la Convenció sobre els Drets de l'Infant amb les eines de radiofonia en centres educatius. L'alumnat participant ha sensibilitzat així altres infants i adolescents, adults, comunitat educativa i barris sobre els drets dels infants i la seva vulneració. Per a la implementació d'aquest projecte es va comptar amb mitjans de radiofonia, amb la col·laboració del Centre de Recursos Pedagògics de les Corts.

- **Participant plegats guanyem**

Formació realitzada durant el 2018 pels de professionals de les entitats, dels serveis d'Intress: Institut de Treball i Seguretat Social a Barcelona, del Centre Obert Cibarrjau i del Centre d'acollida Josep Pallach per a la participació efectiva d'infants i joves, i amb la seva implicació. Treball amb infants i joves dels centres (6-10 centres) amb la definició d'un decàleg de participació,

l'elaboració d'un document públic sobre necessitats i eines pràctiques de participació, i la promoció de la participació dels joves i infants en espais del barri i l'escola

- **Barcelona i els nostres drets**

La Federació Catalana de l'Esplai ha fet formació a professionals d'entitats de lleure en la participació dels infants i joves en la reivindicació dels seus drets, posant èmfasis en la participació, la no discriminació i la pau.

- **Protagonistes, ja! Defensa dels drets infants de l'Associació Diomira**

El principal objectiu de la publicació Protagonistes, ja! és difondre i fomentar els drets reconeguts a la Convenció sobre els Drets de l'Infant de Nacions Unides, en especial els drets de participació, amb la finalitat de difondre projectes, iniciatives i bones pràctiques que es desenvolupen en l'àmbit de la infància i l'adolescència i oferir un espai per a la participació directa dels nois i les noies on es recullin les seves opinions, propostes i experiències.

- **Difusió de la participació dels infants en trobades internacionals**

- **Observatori Internacional de Democràcia Participativa (OIDP) a Barcelona (novembre de 2018)**

Els joves de l'IES 4 Cantons que van realitzar de forma pilot l'aprenentatge servei (ApS) sobre Drets dels Infants a betevé el curs 2017-2018 van presentar la seva experiència a l'Observatori Internacional de Democràcia Participativa el 17 de novembre del 2018. També s'hi van presentar les propostes de l'"Agenda dels Infants, propostes per millorar el nostre benestar".

- **Jornada Mitjans audiovisuals per a la transformació social**

Amb motiu del Dia Universal de Ciutats Educadores a Barcelona (novembre de 2018) es van presentar diverses experiències de participació d'infants i joves a través dels mitjans de comunicació i audiovisuals de la ciutat i internacionals. En destaca el club de comunicació de nois i noies reporters de Nicaragua, experiència que va inspirar la Xarxa dels Drets dels Infants a realitzar el projecte pilot d'aprenentatge servei (ApS) de ràdio, televisió i web amb betevé a l'IES 4 Cantons.

- **La participació d'infants en escoles i instituts**

- **Escoles i instituts que tenen consell d'infants o processos participatius d'alumnes**

Escoles públiques de primària: Baixeras (Districte de Ciutat Vella); Encants i Fructuós Gelabert (Districte de l'Eixample); Barrufet, Bosc de Montjuïc, Francesc Macià, Seat i Jaume I (Districte de Sants-Montjuïc); Pau Romeva (Districte de les Corts); Dolors Monserdà-Santa Pau (Districte de Sarrià-Sant Gervasi), Josep M. de Sagarra i Rius i Taulet (Districte de Gràcia); Pit Roig, Àn-

gels Garriga, Parc del Guinardó, Heura, Torrent de Can Carabassa, Font de'n Fargas i Escola del Mar (Districte d'Horta-Guinardó); Mestre Morera (Districte de Nou Barris), Octavio Paz i La Maquinista (Districte de Sant Andreu); La Llacuna del Poblenou, Fluvià i Miquel Bleach (Districte de Sant Martí).

Centes públics de secundària: Institut Escola Costa i Llobera (Districte de Sarrià-Sant Gervasi); Institut Escola Antaviana (Districte de Nou Barris), i IES Barri Besòs (Districte de Sant Martí).

Centres concertats: Escola Thau i Sant Ramon Parroquial (Districte de les Corts), Institució Montserrat i Escola Lloret (Districte de Sants-Montjuïc), i Escola Virolai (Districte d'Horta-Guinardó).

- **Escoles de Barcelona referents en educació en drets**

El 2018 les escoles Nou Patufet i Encants han rebut el reconeixement d'Escoles de Barcelona Referents en Educació en Drets d'Infància i Ciutadania Global. Aquest reconeixement, que atorguen Unicef i la Conselleria d'Educació per fomentar l'educació en drets d'infància, valora que l'escola doni a conèixer els drets, impulsi la participació, sigui un entorn protector davant dels riscos i potenciï un bon clima escolar.

BCN

**Impulsem la participació dels
infants en els serveis i projectes
municipals**

Document marc